

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

ZAKLJUČNA PROJEKTNNA NALOGA

PRAVICA DO ZASEBNOSTI IN
DETEKTIVSKA DEJAVNOST

ZORAN STEVANOVIĆ

KOPER, 2010

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

Zaključna projektna naloga

PRAVICA DO ZASEBNOSTI IN
DETEKTIVSKA DEJAVNOST

Zoran Stevanović

Koper, 2010

Mentor: doc. dr. Danila Djokić

POVZETEK

Pravica do zasebnosti je v svetu obravnavana različno, glede na kulturne, ekonomske in politične razmere v posameznih državah. Tako je tudi z detektivsko dejavnostjo, ki je v tujini prisotna že dalj časa, zaradi česar je, predvsem v zahodnem svetu, dobro zakonsko opredeljena. Čeprav se zaradi varnostnih okoliščin, daje tej dejavnosti vedno večji pomen tudi v Republiki Sloveniji, je pri nas še vedno slabo razvita. Zato je odnos med detektivsko dejavnostjo in pravico do zasebnosti slabo zakonsko opredeljen, opredeljevanje odnosa pa temelji na judikaturi in načelnih mnenjih pristojnih organov.

Ključne besede: zasebnost, človekove pravice in svoboščine, pravica do zasebnosti, zakonodaja, detektiv, detektivska dejavnost.

SUMMARY

Based on various economical, political situations or various cultures, the right to privacy is treated differently. The same applies to detective activities, especially in the western world, where it is properly defined by law, due to its longer presence. Due to the security circumstances, it is being given more and more attention in the republic of Slovenia, while it still has to be properly developed. Therefore the relationship between detective activities and the right to privacy is yet poorly defined by law, where the definition is based on judgment and the opinion of principle by the relevant authorities.

Key words: privacy, human rights and liberties, right to privacy, legislation, detective, detective activity.

UDK: 351.746.2:17:341.231.14(043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
1.1	Opredelitev problema in teoretičnih izhodišč	1
1.2	Namen in cilji diplomskega dela	3
1.3	Predvidene metode za doseganje cilja	4
1.4	Predpostavke in omejitve diplomskega dela	4
2	Pravica do zasebnosti	5
2.1	Zasebnost.....	5
2.2	Primerjava med pravicami do zasebnosti v svetu	8
2.2.1	Pravica do zasebnosti v ZDA.....	8
2.2.2	Pravica do zasebnosti v Evropi	9
2.2.3	Pravica do zasebnosti v mednarodnem pravu	9
2.3	Pravica do zasebnosti v Sloveniji.....	10
2.4	Pravica do zasebnosti v okviru civilnega prava	11
2.5	Pravica do zasebnosti v okviru kazenskega prava.....	11
2.6	Drugi zakoni	12
3	Detektivska dejavnost	13
3.1	Detektiv in detektivska dejavnost	13
3.1.1	Detektivske družbe.....	13
3.1.2	Detektivski izpit	14
3.1.3	Izdaja, zavrnitev in odvzem licence	14
3.2	Detektivska dejavnost v tujini	15
3.3	Detektivska dejavnost v Sloveniji	16
3.4	Detektivska zbornica	17
3.5	Opravljanje detektivske dejavnosti	17
3.5.1	Zaveza detektivov k molčečnosti.....	19
3.5.2	Kodeks poklicne detektivske etike.....	19
3.6	Nadzor	20
4	Zasebnost in detektivska dejavnost	23
4.1	Prekrški v detektivski dejavnosti zoper zasebnost	23
4.2	Kazniva dejanja v detektivski dejavnosti zoper zasebnost.....	24
4.3	Primerjava policijskih prikritih ukrepov in detektivske dejavnosti.....	25
4.4	Zakonita in nezakonita dejanja detektivov	25
4.5	Načelna mnenja glede detektivske dejavnosti in zasebnosti	26
4.5.1	Komisija za preprečevanje korupcije	26
4.5.2	Informacijska pooblaščenka.....	27
4.5.3	Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ).....	29
4.6	Judikatura glede poseganja v pravico do zasebnosti s strani detektivov.....	30
4.6.1	ZDA	30

4.6.2 Slovenija	30
4.7 Mnenje detektivov in detektivske zbornice o pravici do zasebnosti.....	32
5 Sklep.....	33
Literatura	37

KRAJŠAVE

EKČP	Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in svoboščin
EU	Evropska Unija
MPDPP	Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah
OZ	Obligacijski zakonik
RS	Republika Slovenija
SDČP	Splošna deklaracija o človekovih pravicah in svoboščinah
SOVA	Slovenska obveščevalno varnostna agencija
SSKJ.	Slovar slovenskega knjižnega jezika
ZDA	Združene države Amerike
ZDD	Zakon o detektivski dejavnosti
ZDR	Zakon o delovnih razmerjih
ZEPEP	Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu
ZEPT	Zakon o elektronskem poslovanju na trgu
ZGD-1	Zakon o gospodarskih družbah 1
ZKP	Zakon o kazenskem postopku
ZObr	Zakon o obrambi
ZP-1	Zakon o prekrških 1
ZPKor	Zakon o preprečevanju korupcije
ZSOVA	Zakon o SOVI
ZSReg	Zakon o sodnem registru
ZVOP	Zakon o varstvu osebnih podatkov
ZVPot	Zakon o varstvu potrošnikov
ZZdrS	Zakon o zdravniški službi

1 UVOD

1.1 Opredelitev problema in teoretičnih izhodišč

Ljudje so se začeli zavedati pomena zasebnosti in pomembnosti pravice do zasebnosti že zelo zgodaj. Pomemben povod za zavedanje te pravice in njeno potenciranje je bilo delo pisatelja Georga Orwela (1984), ki je prvi naznanil besedno zvezo »Veliki brat«. Pravica do zasebnosti je kmalu postala temeljna človekova pravica, demokratične države pa so jo zavarovale z Ustavo, številnimi drugimi pravnimi akti ter mednarodnimi dokumenti.

Pravica do zasebnosti je osebnostna pravica, ki pripada vsakemu človeku že s samim njegovim obstojem. Tako se kot osebnostne pravice štejejo tudi pravice, ki pripadajo človeku v socialnem odnosu z drugimi in kot take varujejo človekovo osebnost (Finžgar 1985). Z razvojem človeštva se je razvijalo tudi varstvo njegovih pravic, kar dokazuje, da se krog pravic ne sme zapirati (Polajnar-Pavčnik 1997). Pravico do zasebnosti pridobi vsakdo že ob rojstvu in jo čuti že po lastnem instinktu, kar pomeni, da posamezniku ni potrebno pravno znanje, da bi vedel, kdaj mu je ta pravica kršena (Rovšek 2005). Te pravice ni mogoče uvrstiti v eno pravno področje, ampak jo je potrebno obravnavati multidisciplinarno, z vidika javnega in socialnega prava, pri čemer je sama pravica centralni pravni fenomen (Lampe 2004).

V okviru mednarodnega prava je bila pravica do zasebnosti prvič opredeljena v Splošni deklaraciji o človekovih pravicah in svoboščinah (SDČP, *Universal declaration on human rights*), sprejeti s strani Generalne skupščine Združenih narodov (ZN) leta 1948. Enako dikcijo pa je možno zaslediti tudi v mednarodnem paktu o državljanskih in političnih pravicah (MPDPP, *International covenant on civil and political rights*, Uradni list RS, št. 7/71), kjer je prepovedano vmešavanje v človekovo zasebnost. V okviru Evropske unije (EU) je pravica do zasebnosti zavarovana s 7. in 8. členom Listine o temeljnih pravicah (*Charter of fundamental rights of the European union*), Resolucija 428 (1970) pa v paragrafu C 7 zavezuje vse države članice, da svojo nacionalno zakonodajo uskladijo z navedeno listino (Žurej 2001).

Tudi Republika Slovenija je demokratična država, ki je pravico do zasebnosti zavarovala z najvišjim pravnim aktom, Ustavo RS (Uradni list RS, št. 33/91, št. 68/06, št. 69/04, št. 24/03, št. 66/00 in št. 42/97), ki v členih od 34 do 38 strogo določa, da ne sme nihče nezakonito posegati v človekove pravice in svoboščine. Ob upoštevanju načela, da je prepovedano vse, kar ni izrecno dovoljeno, so z Ustavo RS prepovedani vsi posegi v človekove pravice, ki niso izrecno dovoljeni. Tako se v pravico do zasebnosti lahko poseže samo v primeru, ko obstaja zakonsko podprt močnejši interes drugih (Klemenčič, Kečanović in Žaberl 2002).

V Ustavi RS je pravica do zasebnosti opredeljena v 35. členu, medtem ko so z Ustavo zavarovane še pravice:

- do osebnega dostojanstva in varnosti,
- nedotakljivosti človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic,
- nedotakljivosti stanovanja,
- varstva pisem in drugih občil,
- varstva osebnih podatkov.

Tako je pravica do zasebnosti občutljiva tema, v današnjem svetu pa je z razvojem tehnologije in določenih dejavnosti prišlo tudi do porasta kršitev te pravice. Tudi v Sloveniji je moč zaznati vedno več kršitev te pravice, pri čemer izstopa detektivska dejavnost (Policija 2009). Sami posegi v zasebnost z detektivsko dejavnostjo pa so postali odmevni šele v zadnjih letih, saj je detektivska dejavnost prisotna šele od sredine 90. let prejšnjega stoletja.

3. člen Zakona o detektivski dejavnosti (ZDD, Uradni list RS, št. 32/94, št. 96/02, št. 7/03, št. 90/05, št. 113/05, št. 60/07, št. 96/07 in št. 29/10) definira detektivsko dejavnost kot zbiranje in posredovanje informacij, ki so pridobljene z zakonsko določenimi pravicami. To pomeni, da gre za strogo specifično gospodarsko dejavnost, njeno izvajanje pa je okvirjeno z zakonom, prav tako pa so strogo določena področja zbiranja informacij (Predpisi o detektivski zbornici 2003). Detektivsko dejavnost opravljajo detektivi, ki jih stranka postavi za svojega zastopnika in pooblaščenca (Predpisi o detektivski zbornici 2003).

Tako detektiv zbira informacije za uveljavljanje zakonitega interesa svoje stranke. Pri svojem delu so detektivi vezani na Kodeks poklicne etike detektivov, kjer je določen tip informacij, ki jih detektiv lahko zbira, prav tako pa so določene njegove pravice in obveznosti. Detektiv pa mora upoštevati tudi določbe drugih zakonov, ki so povezani z njegovo dejavnostjo, predvsem pa ne sme prevzemati dela policije, tožilstva in preiskovalnega sodnika (Kotnik 1999). To pomeni, da ne sme raziskovati uradno pregonljivih kaznivih dejanj, ampak le tista kazniva dejanja, katerih pregon se začne na zasebno tožbo.

Detektivsko dejavnost detektivi načeloma opravljajo kot samostojni podjetniki, lahko pa so povezani v detektivsko družbo, ki je pravna oseba. V tem primeru je pravna oseba lahko le osebna družba (ZDD), kar so d.n.o., komanditna družba in tiha družba. Druge pravnoorganizacijske dejavnosti so zaradi specifičnosti dejavnosti prepovedane (ZDD).

V zvezi opravljanja detektivske dejavnosti in odnosu te dejavnosti do pravice do zasebnosti se pojavljajo mnoga vprašanja glede poseganja v človekovo zasebnost z

opazovanjem, zasledovanjem, snemanjem, fotografiranjem in zakonitostjo pridobivanja informacij na ta način (Čas 2006). Tako detektivska dejavnost sproži diskusijo o dovoljenosti in nedovoljenosti, zaradi česar je detektivsko dejavnost težko zakonsko okviriti (Kotnik 1999). Da bi lahko detektiv opravljal svoja dela in naloge tako, da ne krši pravice do zasebnosti, mora poznati človekove pravice in svoboščine ter zakonske varovalke le-teh, saj le tako lahko razlikuje dovoljeno od nedovoljenega (Renčelj 1997). Glede na to, da obstaja zakonska praznina v okviru detektivske dejavnosti, si detektivi močno pomagajo s trenutno judikatur¹, kjer je sodišče ugotavljalo, ali je šlo za poseg v posameznikovo zasebnost. Zaradi mlade dejavnosti in s tem redkih sodnih primerov judikatura še ni v celoti izoblikovana (Glasilo Detektiv 2006). Sama pravila glede detektivske dejavnosti so se izoblikovale bolj v zahodnem svetu, kjer je ta dejavnost prisotna dalj časa.

1.2 Namen in cilji diplomskega dela

Analiziranje detektivske dejavnosti ima poleg tega, da je tema zelo zanimiva, pomen tudi v tem, da je dejavnost v Sloveniji še v povojih in je kot taka slabo poznana. Tako je namen diplomskega dela preučevanje in predstavitev detektivske dejavnosti, preučitev specifičnosti in zakonskih omejitev te dejavnosti, pogojev za ustanovitev in pridobivanje licence ter preučevanje celotne pravne ureditve. Namen je tudi preučiti možnost poseganja detektivske dejavnosti v posameznikove pravice in svoboščine, predvsem v pravico do zasebnosti. Prav tako je namen diplomskega dela preučevanje do sedaj oblikovane judikature v primerih očitanih posegov v posameznikovo zasebnost. Namen diplomskega dela je tudi preučitev zakonskih nejasnosti v zvezi detektivske dejavnosti in preučitev razlike med policijskimi posebnimi metodami in sredstvi ter zbiranjem informacij z detektivsko dejavnostjo.

Cilj diplomskega dela je ugotoviti obstoječe stanje glede detektivske dejavnosti v Sloveniji. Skušal bom ugotoviti, kako vse zakonske omejitve delujejo na opravljanje detektivske dejavnosti in kako vplivajo na učinkovitost detektivov. Cilj diplomskega dela je tudi ugotoviti, kako se v Sloveniji razlikujejo detektivske organizacije. Glavni cilj pa je opredeliti temeljno pravico do zasebnosti v povezi z deli in nalogami detektivov. Pomemben cilj je tudi ugotavljanje, koliko so detektivi pripravljene posegati v pravico posameznika do zasebnosti zaradi večje učinkovitosti in s tem pridobivanja strank na vse bolj konkurenčnem trgu. Na ta način bomo vse detektive seznanili s ključnimi informacijami, ki jih morajo poznati pri opravljanju detektivske dejavnosti. Izhodišče diplomskega dela je, da bi detektivi ob boljšem poznavanju zakonodaje in načinov, ki zadevajo detektivsko dejavnost, svoje delo lahko opravljali zakonito, učinkovito in brez poseganja v temeljne človekove pravice in svoboščine.

---

¹ Judikatura – sodna praksa, sodstvo.

1.3 Predvidene metode za doseganje cilja

Pri izdelavi teoretičnega dela diplomske naloge bom uporabil deskriptivno metodo s študijem predvsem domače in pa tuje literature. Za opredeljevanje pomembnih pojmov si bom pomagal predvsem s prebiranjem in izvlečki iz zakonov in drugih podzakonskih aktov. Informacije bom pridobival tudi med opravljanjem dela in nalog policista in na podlagi trenutnih opazovanj. Uporabil bom metodo analize in sinteze, pri čemer se bo diplomsko delo osredotočalo tudi na en primer očitane poseganja v pravico do zasebnosti v okviru detektivske dejavnosti in sodbe sodišč v tem primeru.

1.4 Predpostavke in omejitve diplomskega dela

Predpostavljam, da bi se lahko v prihodnosti število detektivov na trgu spreminjalo v pozitivno ali negativno smer. To bi lahko sorazmerno vplivalo na moč detektivske dejavnosti in s tem na obnašanje detektivov zaradi same konkurence na trgu. Zaradi večjega števila detektivov na trgu bi lahko prihajalo do večjega števila kršitev človekovih pravic in svoboščin že zaradi samega boja za večjo učinkovitost na konkurenčnem trgu in s tem privlačnosti za stranke. Prav tako je moč predpostaviti, da bi lahko zaradi specifičnosti dejavnosti obveljali novi zakoni oziroma dopolnitve že obstoječih zakonov, ki bi vplivale na razvoj dejavnosti in razmerje med dejavnostjo in pravico do zasebnosti. Potrebno je tudi predpostaviti, da bo literatura, pridobljena od točno določene detektivske organizacije ali detektiva, precej pristranska oziroma bo potencirala napake konkurenčnih organizacij. Največja obstoječa omejitev pri izdelavi zaključne projektne naloge pa je nedvomno slaba prisotnost razpoložljive slovenske literature. Podatke bom črpal pretežno iz pravnih aktov in literature, izdane s strani Detektivske zbornice. Malo literature je namreč napisane za obravnavano temo. Omejitev je tudi ta, da tuja literatura temelji na drugačni nacionalni zakonodaji. Omejitve se kažejo tudi v zakonsko določenem varovanju določenih podatkov v okviru detektivske dejavnosti.

2 PRAVICA DO ZASEBNOSTI

2.1 Zasebnost

Želja po zasebnosti je zakoreninjena v vseh živih bitjih že od samega njihovega zavedanja. To pomeni, da imajo željo po zasebnosti tudi živali, ki pa jo največkrat pokažejo z odmikanjem v samoto v določenih primerih ter z branjenjem svojega teritorija (Wagner DeCew 1997). Pomembnost zasebnosti je pri človeku mogoče ugotoviti že v času nastajanja religij in kultur, saj vrhovna religijska pisma večine religij kažejo na poznavanje zasebne sfere (Laurant 2003).

Splošno mišljenje je, da se človekovi zasebnosti skozi zgodovino in z razvojem daje vedno večji pomen in je vedno bolj spoštovana, predvsem od 18. stoletja, ko se zasebnost prične uveljavljati kot pravica. Kljub temu dejstva kažejo na to, da zasebnost v družbi vedno bolj izgublja pomen (Kovačič 2006). Eden od razlogov za to je prilagajanje pravnih varovalk tehnološkemu razvoju. V današnjem svetu zasebnost postaja blago, s katerim se trguje in izgublja pomen vrednote, ki jo je potrebno varovati. Sodobna družba vedno bolj zaznava zasebnost kot moteč faktor za druge posameznike, za javni interes in druge skupne pravice (Gutwirth v Kovačič 2006).

Zasebnost je relativna, zato jo je kot tako izredno težko opredeliti z definicijo. Za vsakega posameznika ima lahko namreč drugačen pomen, kar je tudi razlog, zakaj se pravna teorija izogiba točnemu definiranju zasebnosti (Gutwirth v Kovačič 2006). Zaradi bojazni pred togo in preozko opredelitvijo zasebnosti se v sodni praksi definicija zasebnosti prilagaja konkretnim primerom (Kovačič 2006).

Najlažje bi zasebnost opredelili kot vrednoto, ki ščiti svobodo posameznika, s čimer je omogočeno odločanje posameznika, brez vmešavanja drugih, pri čemer lahko vmešavanje nastopa tudi kot manipulacija in ni nujno, da gre za neko fizično vmešavanje (Kovačič 2006). Zasebnost v takem primeru predstavlja družbeno emancipacijo, saj predstavlja nevidno barikado okoli posameznika, ki ga ščiti pred zunanjimi vplivi in odtekanju informacij. Tako so najbolj pomembne prvine zasebnosti svoboda, avtonomnost posameznika in pravica do samoodločanja (Gutwirth v Kovačič 2006).

V sodobni družbi so največje grožnje zasebnosti naslednje:

- novinarski prispevki,
- varnostne kamere,
- zbirke zdravstvenih podatkov,
- opravljanje,
- objava podatkov o plačah javnih uslužbencev,
- objava osebnih podatkov, vezanih na lastništvo nepremičnin,
- sledi na internetu,

- nadzor nad elektronsko pošto uslužbencev,
- zbirke podatkov o uporabi mobilnih telefonov in drugih elektronskih naprav,
- objava imen in naslovov spolnih prestopnikov,
- izrekanje o verski pripadnosti,
- preizkusi alkoholiziranosti voznikov,
- objava začetnic imen osumljencev in povzročiteljev prometnih nesreč.

Ko govorimo o zasebnosti, imamo največkrat v mislih pravico do zasebnosti. Rovšek (2005) opredeljuje pravico do zasebnosti kot človekovo pravico, ki kot javnopravna pravica, nastopa kot varovalo posameznika pred posegi države. Gre za eno najpomembnejših pravic, zapisano v pomembnih mednarodnih dokumentih o varstvu človekovih pravic in v ustavah posameznih držav. Ta pravica je varovana z mehanizmi civilnega prava, izhaja iz posameznikovega dostojanstva, katero pa tudi varuje pred vmešavanjem oblasti in drugih oseb.

Wagner DeCewova (1997) pravice do zasebnosti sploh ne definira kot pravico, ampak kot interes, ki pa sproži vprašanje, koliko naj bo ta interes zavarovan. Laurant (2003) pa opredeljuje omenjeno pravico kot mejo, do katere sploh lahko poseže družba pri vprašanju posameznikovih zadev. Tako je moč ugotoviti, da je zaradi relativnosti zelo težko definirati pravico do zasebnosti.

Mnenja strokovnjakov so različna tudi glede same unikatnosti pravice do zasebnosti, saj si jo nekateri razlagajo kot temeljno pravico, medtem ko jo drugi opredeljujejo kot pravico, ki izhaja iz drugih pravic (Wagner DeCow 1997).

Bellottijeva (2001) zaznava pravico do zasebnosti na dva načina. S prvo razlaga o tem, da so nekateri vidika posameznika zasebni. V tem se kaže razlika med kulturami, saj je lahko v določeni kulturi nek poseg v zasebnost na tak način popolnoma sprejemljiv, medtem ko je v drugi kulturi istočasno nedopusten. Z drugo definicijo pa Bellottijeva preučuje možnost, ki jo ima posameznik, da nadzira odtekanje informacij o njem. Taka definicija je po njenem mnenju bolj sprejemljiva, saj ni odvisna od drugih dejavnikov, saj posameznik določa sam mejo, do katerih informacij o njem je možno poseči.

Pravica do zasebnosti pomeni posamezniku poleg tega, da varuje njegovo dostojanstvo in preprečuje dostop do sebe, tudi onemogočen dostop do zasebnosti drugih posameznikov. To načeloma ne vodi posameznikov v izolacijo, ampak tudi v ustvarjanje novih globljih odnosov (Wagner DeCew, 1997). To omogoča posamezniku, da postaja bolj avtonomen in se tako lahko konstruktivno vključi v družbo (Šelih v Kovačič 2006). Iz tega sledi, da lahko pravico do zasebnosti opredelimo tudi kot družbeno pravico, saj je pomembna tudi za vzpostavljanje odnosov med posamezniki. (Šelih v Kovačič 2006).

Po mnenju Cata (1997) se pravica do zasebnosti povezuje z naslednjimi pojmi:

- pravica do osebne avtonomije,
- pravica biti puščen pri miru,
- pravica do zasebnega življenja,
- pravica nadzorovati informacije o sebi,
- pravica omejiti dostopnost do sebe,
- pravica zmanjšati nadlegovanje na najmanjšo možno mero,
- pravica pričakovati zaupnost,
- pravica uživati osamljenost,
- pravica uživati anonimnost,
- pravica do tajnosti.

Poznamo več vrst zasebnosti, ki pa se velikokrat med seboj prekrivajo. Informacijska zasebnost sloni na varovanju informacij o posamezniku in se krši v primeru, da se brez dovoljenja objavijo osebni podatki posameznika ali pa se le-tega zasleduje oz. opazuje. Zasebnost dostopnosti daje posamezniku možnost, da je sam in omejuje možnost fizičnega dostopa do njega. Zasebnost izražanja varuje posameznika pred pritiski okolice, ki bi vplivale na njegovo delovanje (Wagner DeCow 1997).

V poročilu *Privacy & Human Rights* (2003) avtorji prav tako členijo zasebnost na več vrst. Zasebnost telesa se nanaša na osebne podatke oziroma deluje kot zaščita osebnih podatkov. Zasebnost telesa varuje posameznikovo fizično telo. Zasebnost komunikacij varuje posameznika pred vmešavanjem drugih v njegove komunikacije. Prostorska zasebnost varuje posameznikove osebne in službene prostore pred neupravičenim preiskovanjem in opazovanjem.

Čebulj (1992) razlikuje pravice do zasebnosti med zasebnostjo v prostoru, zasebnostjo osebnosti (miselna svoboda) in informacijsko zasebnostjo, medtem ko Lampe (2004) dodaja še odločitveno in duševno zasebnost, ki varuje osebno in družinsko življenje.

Nosilci pravice do zasebnosti lahko nastopajo kot:

Fizične osebe²

Nosilci pravice do zasebnosti so prav vsi ljudje in jo pridobijo že s samim rojstvom. Tako imajo pravico do zasebnosti tudi otroci in ljudje s kakršnimi koli telesnimi ali duševnimi motnjami. Nekatere fizične osebe so zaradi pomembne vloge v javnem življenju bolj izpostavljene, tako da obstaja večji javni interes glede poseganja v njihovo zasebnost. Ti ljudje se obravnavajo drugače, v kolikor je ta javni interes upravičen. Ta javni interes ne sme biti zgolj ljudska radovednost in ne sme posegati v osebnostne pravice (Finžgar 1980). Glede na to poznamo absolutno javne osebe, ki so z lastno voljo izpostavljeni javnosti. Kot žrtev za javno nastopanje morajo take osebe sprejeti

---

² Fizična oseba je vsaka oseba, ki se rodi in z rojstvom pridobi človekove pravice (http://sl.wikipedia.org/wiki/Fizična_oseba).

povečano pozornost javnosti (Teršek 2006). Naslednja kategorija so relativno javne osebe, ki vzbudijo pozornost javnosti zaradi točno določenega dogodka in ne nastopajo javno po lastni volji (Teršek 2006). Kot najbolj zaščiten kategorija, v smislu pravice do zasebnosti, pa se pojavljajo zasebniki, ki niso nikakor izpostavljeni javnosti, zato nihče ne sme posegati v njihovo zasebnosti brez njihovega dovoljenja.

Pravne osebe³

Tudi pravne osebe imajo pravico do zasebnosti, kljub temu da se jim ta pravica mnogokrat odreka, ker ne gre za človeško osebo, ampak za umetno tvorbo. Pravica do zasebnosti pravne osebe se mnogokrat kaže kot recimo varovanje odvetniške in notarske skrivnosti (Gavella 2000).

2.2 Primerjava med pravicami do zasebnosti v svetu

2.2.1 Pravica do zasebnosti v ZDA

V ameriški ustavi pravica do zasebnosti sicer ni nikjer opredeljena, kljub temu pa je Vrhovno sodišče ZDA v judikaturi priznalo obstoj ustavne pravice do zasebnosti in jo povežalo z avtonomijo posameznika (Kovačič 2006).

Cate (1997) je pravico do zasebnosti razdelil v štiri kategorije. Prvo skupino sestavljajo odločitve Vrhovnega sodišča ZDA, ki se predstavljajo svobodo izražanja, drugo skupino sestavljajo odločitve, ki predstavljajo preiskovanje in zasege s strani državnih organov, tretjo skupino pa sestavljajo odločitve, ki predstavljajo temeljne odločitve posameznika.

Ameriška ustava je naravnana kot ščit posameznika pred državo, zato je razumljiva rast posameznikove svobode in s tem razvijanja varstva zasebnosti (Kovačič 2006).

Glavna pomanjkljivost, ki pa se kaže v ZDA glede pravice do zasebnosti, pa je veljavni Zakon o zasebnosti (*ang. Privacy Act*). Ta zakon načeloma varuje posameznikovo zasebnost, vendar pa določene posege v zasebnost, kot je npr. razkrivanje osebnih podatkov, dovoljuje Kongresu in preiskovalnim organom, pa tudi nekaterim vladnim organizacijam (Cate 1997). Ravno v tem primeru bi morale ZDA izpolniti vlogo države pri varovanju pravice do zasebnosti, vendar pa so to opustile in prepustile trgu (Kovačič 2006).

To kaže na to, da je pravica do zasebnosti v ZDA s strani države slabo varovana, saj v tej zvezi obstaja nesistematična pravna ureditev (Cate, 1997).

Problem se kaže tudi v počasnem prilagajanju zakonodaje tehnološkemu razvoju. Znana je namreč vloga vlade ZDA in korporacij v ZDA pri upravljanju z internetom,

---

³ Pravne osebe so gospodarske družbe, zavodi, društva, organi in organizacije, ki z vpisom v konstitutivni register, ustrezno evidenco ali ustreznimi razvid ali z zakonom pridobijo status (lastnost) pravne osebe (http://sl.wikipedia.org/wiki/Pravna_oseba).

kar močno negativno vpliva tudi na njihov pristop do varovanja zasebnosti (Kovačič 2006).

2.2.2 Pravica do zasebnosti v Evropi

Za razliko od ZDA je v večini evropskih držav zasebnost vrednota, ki je zavarovana z ustavnimi listinami (Kovačič 2006). Francija, Avstrija, Norveška in San Marino so države, katere nimajo pravice do zasebnosti, zavarovane z ustavo, pri čemer je vredno omeniti, da je v Avstriji sprejet Zakon o varstvu osebnih podatkov, ki pa ima tudi svoj ustavno statusni del. Velika Britanija, ki nima pisne ustave, je sprejela *Human Rights Act* (1998), v katerem je opredelila pravico do zasebnosti in jo tako uskladila z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah.

Zaradi sprejema Konvencije o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov so bile vse članice Sveta Evrope primorane, da sprejmejo poseben Zakon o varstvu osebnih podatkov in ustanovijo poseben nadzorni organ, ki bo nadzoroval kršitve informacijske zasebnosti. Poleg tega obstaja velika težnja s strani evropskih institucij po poenotenju nacionalnih zakonodaj glede pravice do zasebnosti na območju celotne Evrope, za razliko od ZDA pa obstajajo enaka merila tako za javni kot zasebni sektor (Kovačič 2006).

Eden od razlogov za tako močno zavzemanje za pravico do zasebnosti na območju Evrope so tudi negativne izkušnje z totalitarnimi sistemi.

2.2.3 Pravica do zasebnosti v mednarodnem pravu

Na območju Evrope je večina držav članic podpisala mednarodne pogodbe, ki urejajo pravico do zasebnosti. Najpomembnejši sta Splošna deklaracija o človekovih pravicah in Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in svoboščin (EKČP). 12. člen Splošne deklaracije o človekovih pravicah predpisuje, da se: »nikogar ne sme nadlegovati s samovoljnim vmešavanjem v njegovo zasebno življenje, v njegovo družino, v njegovo stanovanje ali njegovo dopisovanje in tudi ne z napadi na njegovo čast in ugled«. Identičen člen je tudi 17. člen Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah.

EKČP kot najpomembnejši dokument glede človekovih osebnih pravic in svoboščin daje v 8. členu vsakomur pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, doma in dopisovanja, posege v zasebnost pa dovoljuje le v primerih, določenih z zakonom, oziroma ko je to nujno potrebno, da se zavaruje državna in javna varnost, da se prepreči nered in zločin oziroma da se zavarujejo ekonomska blaginja države ter pravice in svoboščine drugih. Na podlagi EKČP deluje Evropsko sodišče za človekove pravice, zaradi česar se tako oblikuje judikatura (Kovačič 2006).

EKČP prepoveduje vmešavanje države in oblasti v posameznikovo zasebnost. Tako opredeljuje pravico do zasebnosti zelo široko in države podpisnice zavezuje, da zasebnost posameznika aktivno ščiti (Kovačič 2006).

Tako je moč zaznati, da se pravni temelji varovanja zasebnosti v Evropi povsem drugačni kot v ZDA (Kovačič 2006)

2.3 Pravica do zasebnosti v Sloveniji

Tako kot v večini drugih demokratičnih držav, je tudi v Sloveniji pravica do zasebnosti zavarovana z Ustavo. Ta pravica do zasebnosti je v Ustavi RS opredeljena po konceptu pričakovane zasebnosti, kar pomeni, da je človekova pravica do zasebnosti zavarovana povsod, kjer jo človek lahko upravičeno pričakuje. Tako Ustava ne varuje samo prostorov in njihovih lastnikov, temveč vse osebe, ki v določenem prostoru ali pri določenem ravnanju pričakujejo zasebnost (Teršek 2006).

Pravica do zasebnosti je v Ustavi RS zavarovana s 35. členom, ki se glasi:

35. člen

(varstvo pravic zasebnosti in osebnostnih pravic)

Zagotovljena je nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti in ter osebnostnih pravic.

Pravica do zasebnosti je tudi varovana z 36. členom, ki opredeljuje stanovanje kot nedotakljivo. Prav tako sta pomembna tudi 37. in 38. člen, ki varujeta pravico posameznika do komunikacijske in informacijske zasebnosti.

Ustava je tako dobro zavarovala pravico posameznika do zasebnosti, pri čemer so določila Ustave večinoma usklajena z 8. členom EKČP. Kljub temu pa je moč ugotoviti, da se dikciji 8. člena EKČP in 35. člen Ustave razlikujeta. 8. člen EKČP v drugem odstavku izrecno omejuje posege države v posameznikovo zasebnost, medtem ko pa 35. člen Ustave tega sploh ne opredeljuje. Po Ustavi RS so dovoljeni posegi v posameznikovo zasebnost samo v primeru, ko je izkazan močnejši interes drugih oziroma je pravica do zasebnosti lahko omejena samo s pravicami drugih, kar je navedeno v 2. odstavku 15. člena Ustave. Tako se pojavi vprašanje, kako je posameznik sploh zavarovan pred posegi državne oblasti v njegovo zasebnost, glede na to, da Ustava tega ne opredeljuje. Tu se lahko smiselno uporabi 8. člen Ustave RS, s katerim se je Slovenija zavezala k spoštovanju podpisanih mednarodnih pogodb in dokumentov. Tako je 8. člen EKČP tisti, ki v Sloveniji dobro varuje posameznikovo pravico do zasebnosti pred posegi državne oblasti (Tekavec 2010).

2.4 Pravica do zasebnosti v okviru civilnega prava

Pravica do zasebnosti je osebna pravica in ji je kot taki zagotovljeno tudi varstvo v okviru civilnega prava. Tu so pomembne ustavne določbe, ki nastopajo kot temelj pri varovanju te pravice v civilnem pravu (Lampe 2002).

Pomembna zakonska določba, ki opredeljuje pravico do zasebnosti v okviru civilnega prava oziroma potrjuje obstoj pravice do zasebnosti, je tudi 134. člen Obligacijskega zakonika (OZ, Uradni list RS, št. 83/01, 32/04, 28/06, 40/07 in 97/07), ki opredeljuje zahtevo za prenehanje s kršitvami osebnostnih pravic. Ta člen zagotavlja preventivno varstvo osebnega in družinskega življenja ter drugih pravic (Tekavec, 2010). Potrebno pa je poudariti, da 134. člen OZ ne nastopa kot samostojni temelj pri varovanju pravice do zasebnosti, ampak bolj kot potrditev prisotnosti pravice do zasebnosti (Lampe 2002).

V okviru civilnega prava se glede pravice do zasebnosti išče ravnotežje med interesi posameznika z interesi drugih. Tako se civilno pravo večinoma ukvarja z ugotavljanjem škode, ki jo je storilec s posegom v zasebnost storil oškodovancu in določanjem premoženjske sankcije za tak poseg (Koman Perinič in Pirc Musar 2009).

OZ v 190. členu varuje opredeljuje tudi neupravičeno pridobitev koristi tistega, ki je posegel v pravico do zasebnosti posameznika. Tako mora storilec povrniti neupravičeno pridobljeno korist, oz. jo nadomestiti doseženo korist (Koman Perinič in Pirc Musar 2009).

Tako civilno pravo varuje določa, da je protipraven poseg v pravico do zasebnosti takrat, ko je le-ta poseg neupravičen. Potrebno je poudariti, da venomer za vsak primer posebej pretehta interese udeleženih (Tekavec 2010).

2.5 Pravica do zasebnosti v okviru kazenskega prava

V okviru kazenskega prava za varovanje pravice do zasebnosti skrbi država, ki sankcionira protipravne posege v zasebnost. Pravico do zasebnosti v tem delu prava ureja Kazenski zakonik (KZ-1), in sicer v 16. in 18. poglavju, ki zajema kazniva dejanja zoper človekove pravice ter zoper čast in dobro ime. Ta dva poglavja načeloma ne zavzemata vseh pravic in svoboščin, ki jih opredeljujejo mednarodni pravni akti, ampak večinoma le osebne človekove pravice in svoboščine (Selinšek 2007).

KZ-1 za storjena kazniva dejanja določa denarno in zaporno kazen, prav tako določa odvzem protipravno pridobljene koristi.

Tudi nekateri deli drugih poglavij KZ-1 se nanašajo na posameznikovo zasebnost, vendar je ta najboljše opredeljena v 16. poglavju (Tekavec 2010).

2.6 Drugi zakoni

Tudi nekaj drugih zakonov varuje posameznikovo pravico do zasebnosti. Zakonodajalec se je pri sprejemanju zakonov, ki se dotikajo pravice do zasebnosti, zelo prilagajal tehnološkemu napredku (Čebulj 1992).

Eden pomembnejših zakonov, ki se dotika pravice do zasebnosti, je Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1, Uradni list RS, št. 86/04 in št. 94/07), ki pa je nasledstvo do leta 2004 veljavnega Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP, Uradni list RS, št. 59/01). Slednji je ob sprejetju leta 2001 v Sloveniji zelo moderniziral pogled na pravico do zasebnosti in je bil kot tak na območju Evrope med boljšimi. ZVOP-1 natančno opredeljuje predvsem ravnanje z osebnimi podatki posameznika in predpisuje sankcije v primeru kršitev (Čebulj 1992).

Kot sem dejal, se je zakonodajalec prilagajal tehnološkemu napredku pri opredeljevanju pravice do zasebnosti v zakonih. Tako je bil kot varovalka pravice do zasebnosti na internetu leta 2000 sprejet tudi Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu (ZEPEP, Uradni list RS, št. 57/00, št. 25/04, in št. 98/04), leta 2004 pa še Zakon o elektronskem poslovanju na trgu (ZEPT, Uradni list RS, št. 61/06 in št. 79/09). Ta dva zakona se dotikata pravice do zasebnosti predvsem v zvezi sporočil v elektronski obliki.

Zakon, ki nastopa kot varovalka pravice do zasebnosti fizičnih oseb, je tudi Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot, Uradni list RS, št. 20/98, št. 110/02, št. 14/03, št. 51/04, št. 98/04, št. 126/07 in št. 86/09).

Vsi zakoni v Sloveniji so skladni z Ustavo RS, kar pomeni, da v nobenem primeru ne smejo dopuščati neupravičene kršitve pravice do zasebnosti.

3 DETEKTIVSKA DEJAVNOST

3.1 Detektiv in detektivska dejavnost

Izraz detektiv v Zakonu o detektivski dejavnosti ni posebno opredeljen. V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) je detektiv opredeljen kot oseba, ki je najeta s strani posameznika, z namenom zaščite njegovih interesov.

Detektivom daje pooblastila 9. člen ZDD, pooblastila so po svoji naravi zelo podobna policijskim pooblastilom. Detektiv lahko namreč zbira informacije neposredno od osebe, na katere se nanašajo, ali pa od drugih, ki so jim te informacije znane in so jih pripravljene dati prostovoljno. Informacije se lahko nanašajo na pogrešane in skrite osebe, na dolžnike, na pisce anonimnih pisem, na povzročitelje materialnih škod, na ukradene in izgubljene predmete, na dokazna gradiva, ki jih stranka potrebuje v sodnih in drugih postopkih, na zvestobo delavcev pri izvajanju konkurenčne klavzule in na podatke o uspešnosti in poslovanju pravnih oseb (ZDD).

Osnovna dejavnost⁴ detektivov je torej pridobivanje in posredovanje informacij naročniku. V skladu z ZDD je edino dopustno ravnanje detektiva iskanje, preverjanje, prenašanje in pridobivanje informacij, pri čemer je potrebno poudariti, da je detektiv pri svojem delu vezan na pooblastilo stranke. Tako lahko zaključimo, da je osnova detektivskega dela informacija (Viltušnik 1998).

3.1.1 Detektivske družbe

Detektivi lahko opravljajo svojo dejavnost kot svoboden poklic ali pa v okviru detektivskih družb. Detektivska družba je pravna oseba. V skladu z določili Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1, Uradni list RS, št. 42/06, št. 10/08, št. 68/08, št. 42/09 in št. 65/09) je gospodarska družba pravna oseba, ki na trgu samostojno opravlja pridobitno dejavnost kot svojo izključno dejavnost.

ZDD v 17. členu dovoljuje, da je lahko detektivska družba samo osebna družba, kar pomeni, da ne sme biti kapitalska družba. Potrebno je poudariti, da je zakonska ureditev tako naravnana zaradi same narave detektivske dejavnosti (Predpisi o detektivski dejavnosti 2003). Dejavnost detektivov je vezana na osebo, saj nastopajo kot samostojni nosilci obveznosti. Tako dejavnost ni vezana na premoženje, kar je temelj kapitalskih družb.

Za ustanovitev in delovanje detektivske družbe se zaradi specifične dejavnosti v prvi vrsti uporabljajo določila ZDD, pri čemer se smiselno upoštevajo določila Zakona o gospodarskih družbah.

---

⁴ Detektivska dejavnost spada v Poizvedovalno dejavnost, ki je v Uredbi o standardni klasifikaciji dejavnosti (Uradni list RS, št. 69/07 in št. 17/08), zavedena pod št. 80300.

ZDD omejuje dejavnost detektivske družbe izključno na opravljanje detektivskega poklica. ZDD tudi določa, da mora imeti vsaj en družbenik licenco, izdano s strani zbornice, ter da lahko dejavnost družbe opravljajo samo detektivi, ki posedujejo licenco.

Da se detektivska družba vpiše v sodni register, je potrebno priložiti soglasje zbornice. Soglasje za vpis detektivske družbe v sodni register izda Upravni organ zbornice, odreče pa se ga v primeru, da niso izpolnjeni zakonski pogoji za izdajo soglasja. Zanimivo je predvsem to, da je soglasje dano, če prosilec ne prejme odgovora v dveh mesecih od vložitve prošnje (ZDD).

Delovanje detektivske družbe preneha z likvidacijo, v kolikor niso izpolnjeni pogoji za njeno poslovanje. Pogoje za prenehanje ugotavlja sodišče. Detektivska družba preneha z delovanjem, v kolikor število družbenikov pade pod dva na podlagi sodne odločbe, s smrtjo družbenika, s stečajem, če tako sklenejo družbeniki ali v skladu z drugimi pogoji navedenimi v ZGD-1 (Predpisi o gospodarski dejavnosti 2003).

3.1.2 Detektivski izpit

Vsi postopki v zvezi pridobivanja opravljanja detektivskega izpita so določeni v Pravilniku o programu in postopku opravljanja detektivskega izpita kandidatov za pridobitev licence za opravljanje detektivske dejavnosti (Pravilnik), ki je bil sprejet s strani Upravnega organa zbornice dne 29. 6. 2005.

Tako Pravilnik določa, da program detektivskega izpita pripravi Programski svet zbornice, ki ga imenuje Upravni odbor zbornice.

Prav tako Pravilnik določa način opravljanja detektivskega izpita in merila ocenjevanja, pri čemer daje dolžnost Programskemu svetu za določanje le-teh. Pravilnik tudi opredeljuje prijavo na detektivski izpit in same roke.

Detektivski izpit ocenjuje Komisija za detektivski izpit, v katero dasta MNZ in Upravni odbor vsak po dva člana. Točno so določeni tudi razlogi za upravičen odstop od detektivskega izpita in pritožbeni postopek kandidata, v kolikor se le-ta z oceno ne strinja.

3.1.3 Izdaja, zavrnitev in odvzem licence

»Licenca je dovoljenje, zlasti državnega organa, za opravljanje nekaterih gospodarskih ali drugih dejavnosti.« (Leksikon CZ 1976) Država pa lahko z zakonom pooblasti določen organ za izdajo licence v določeni dejavnosti. Tako je za podeljevanje licence za opravljanje detektivske dejavnosti pooblaščen detektivska zbornica (Kotnik 1998).

Ker gre za javno pooblastilo, je ta naloga financirana iz državnega proračuna. V ZDD sicer niso podrobno obravnavani postopki o pridobitvi in odločanju o licenci, tako so opredeljeni pogoji za njen odvzem, ne pa za njeno zavrnitev. Podrobnejša določila

glede izdaje, zavrnitve in odvzema licence so navedene v statutu zbornice (Kotnik 1998).

V skladu z statutom Upravni odbor zbornice izda licenco detektivu, ki izpolnjuje pogoje iz 8. člena ZDD, kar pomeni da mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- da je državljan RS,
- da ima opravljeno višjo ali visoko šolo in opravljen detektivski izpit,
- da ni pravnomočno obsojen za naklepno kaznivo dejanje, pregonljivo po uradni dolžnosti,
- da v zadnjih štirih letih ni opravljal nalog pooblaščenih uradnih oseb MNZ ali obveščevalno varnostnih služb,
- da aktivno obvlada slovenski jezik,
- da je vreden zaupanja za opravljanje detektivske dejavnosti.

V primeru, da upravni odbor zbornice ugotovi, da kandidat poseduje vse pogoje za izdajo licence in je priložil vse določene listine, izda soglasje za pridobitev licence, v nasprotnem pa se mu odreče. Po pridobitvi soglasja za izdajo licence, s strani upravnega odbora, v postopku za izdajo licence odloča sekretar ali oseba, ki jo predsednik zbornice pooblasti (Statut zbornice RS 2003).

Zbornica ob izpolnjenih pogojih izdaja licenco za opravljanje detektivskih storitev tudi tujemu detektivu, ki pa mora priložiti listine o izpolnjevanju posebnih pogojev.

Upravni odbor zbornice lahko detektivu odvzame licenco ob ugotovitvi, da so priložena dokazila za pridobitev licence lažna, da je bil detektiv obsojen zaradi naklepnega kaznivega dejanja, ki je uradno pregonljiv, z zaporom več kot šest mesecev. Prav tako se licenca odvzame, če je detektivu z ukrepom prepovedano opravljanje dejavnosti, če tako velewa disciplinski ukrep in če se ugotovi, da ne detektiv ne izpolnjuje več zakonsko določenih pogojev za posest licence. Odvzem licence je lahko tudi posledica izgube poslovne sposobnosti detektiva in v primeru, da detektiv postane trajno nezmožen opravljati detektivsko dejavnost (Statut zbornice RS 2003).

3.2 Detektivska dejavnost v tujini

V zahodnem svetu ima detektivska dejavnost že daljšo tradicijo. Tako je moč sklepati, da je zakonodaja na področju detektivskih storitev precej liberalna (Viltušnik 1998).

Omenjeno lahko trdimo predvsem za ZDA, kjer ima detektivska dejavnost najdaljšo zgodovino, prav tako pa je prisotnih največ detektivov z licenco na svetu⁵.

---

⁵ V ZDA je registrirano okoli 70 000 zasebnih detektivov (Helena Dvoršak, Glasilo Detektiv, 2009).

Kljub temu da so detektivske storitve zakonodajno strogo ločeno od policijskih nalog, je detektivska dejavnost v ZDA razvita do te mere, da ji zakonodaja dopušča opravljanje določenih nalog, za katere je sicer pristojna policija (Kotnik 1999). Tako so se v tujini razvile detektivske agencije, ki so specializirane za opravljanje detektivske dejavnosti v zvezi točno določenih informacij oziroma oblik kriminalitete⁶.

V tem smislu izstopajo detektivske agencije iz ZDA in Izraela, ki ponujajo storitve po vsem svetu⁷. Iz tega je moč sklepati, da se detektivske storitve oblikujejo glede na povpraševanje na trgu, ki je določeno s strani varnosti in ekonomske moči države in njenih državljanov (Viltušnik 1998)

3.3 Detektivska dejavnost v Sloveniji

Tudi Slovenija se približuje zahodnim trendom, pri čemer je opazen porast kriminalitete, predvsem na področju gospodarstva, ki tvori ogromno materialno škodo določenim gospodarskim subjektom (Viltušnik 1998). Vse več je tudi kaznivih dejanj z elementi nasilja, prav tako pa je storilce kaznivih dejanj vedno težje izslediti, saj delujejo v kriminalnih združbah organizirano in skrbno ter tako organizirani med seboj sodelujejo (Dobovšek 1997).

Povišana kriminaliteta v takem smislu slabi odzivnost državnih organov pregona. Državni organi se tako bolj posvečajo hujšim oblikam kaznivih dejanj, ki so bolj nevarni družbi. Glede na to se tudi v Sloveniji povečuje povpraševanje po storitvah, ki jih nudijo zasebne detektivske agencije oz. detektivi, ki se kot posamezniki ukvarjajo z zasebno detektivsko dejavnostjo (Viltušnik 1998). Kljub temu v Sloveniji še vedno ni najbolj ugodno stanje za opravljanje detektivske dejavnosti (Klavora in Miložič 1997). Pravi čas šele prihaja, saj se bodo predvsem prisotni v gospodarstvu vedno bolj zavedali rizika gospodarskih poslov in jih preučevali na podlagi informacij, ki jih bo pridobil detektiv (Viltušnik 1998).

S sprejemom ZDD 27. maja 1994, predvsem pa s pričetkom izvajanja njegovih določil, se je uredilo do tedaj neurejeno področje detektivske dejavnosti. Do sprejema tega zakona so bili izvajalci teh storitev predvsem bivši oziroma upokojeni policisti. Hiter razvoj te dejavnosti v Sloveniji pa je obseg dela detektivov razširil do te točke, da bo potrebno obstoječ zakon smiselno dopolniti (Jaklič 1998).

---

⁶ Detektivska dejavnost se v posameznih državah oblikuje glede na ekonomske in politične razmere. V ZDA se detektivi zaradi konkurenčnosti z opremo in znanjem specializirajo za točno določeno obliko informacij, npr. zavarovalniške goljufije. V Izraelu je zaradi palestinskega vprašanja, veliko detektivov usposobljeno za pridobivanje informacij v zvezi tega vprašanja (Viltušnik 1998).

⁷ Tipičen primer take detektivske agencije, je Global projects Ltd (<http://globalprojectsLtd.com>) iz ZDA, ki opravlja naloge tudi izven meja ZDA (Helena Dvoršak, Glasilo Detektiv 2009).

Do leta 2009 je v Sloveniji pridobilo licenco za opravljanje detektivskih storitev 132 detektivov, ustanovljene pa so bile tudi tri detektivske družbe (Glasilo Detektiv 2009).

3.4 Detektivska zbornica

Detektivska zbornica Republike Slovenije (zbornica) je poklicna, interesna in strokovna organizacija detektivov, ki opravlja v skladu z zakonom o detektivski dejavnosti, s tem statutom in drugimi predpisi zbornice določene naloge za delovanje in razvoj detektivstva ter zastopa poklicne in socialne interese svojih članov.

(1. člen Statuta detektivske zbornice RS, Uradni list RS, št. 104/03)

V zbornico so včlanjeni detektivi, tako slovenski kot tuji, ki opravljajo detektivsko dejavnost na območju Republike Slovenije, ne glede na to, ali detektivsko dejavnost opravljajo kot svoboden poklic ali pa v okviru detektivske družbe (Statut detektivske zbornice 2003).

Zbornica bedi nad delom detektivov, jih zastopa ter jim strokovno in pravno pomaga. Zbornica prav tako vodi evidence domačih in tujih detektivov, ki opravljajo naloge na območju RS, izdanih in odvzetih licenc ter izrečenih disciplinskih ukrepov ter izdaja soglasja za vpis detektivskih družb v različne evidence, kot npr. sodni register. Zbornica tudi ugotavlja disciplinsko odgovornost detektivov v primeru negativnih ravnanj ter ureja postopek pred sodiščem (Statut detektivske zbornice 2003).

Zbornica je javno pooblaščenca, da daje in odvzema licence detektiva ter določa program za opravljanje detektivskega izpita.

Sestavljena je iz skupščine, upravnega odbora, predsednika, nadzornega sveta in častnega razsodišča. Pri tem je najvišji organ skupščina, ki je sestavljena iz vseh detektivov v evidenci. Izredno pomemben element je tudi častno sodišče, ki razsoja v primeru ugotavljanja disciplinske odgovornosti detektiva ob negativnih ravnanjih in rešuje spore med člani zbornice (Statut zbornice RS 2003).

Zbornica se financira iz članarine in drugih prispevkov detektivov, vpisnine v evidenco detektivov, vplačila kandidatov za opravljanje detektivskega izpita, poslovne dejavnosti zbornice, denarne kazni, izrečene v disciplinskih postopkih zoper detektive, daril, volil in obresti ter drugih prihodkov iz opravljanja svojih nalog (Statut zbornice RS 2003).

3.5 Opravljanje detektivske dejavnosti

Detektivi so pri svojem delovanju strogo vezani na obstoječe zakone. Tako ne smejo sami presojeti, kaj je pravilno in kaj ne in tako določati mejo dopustnosti. Glede na to, da je detektivsko delo še posebej kritično glede poseganja v posameznikovo pravico do zasebnosti, morajo detektivi le tej posvetiti še posebno pozornost.

Kot sem navedel, mora detektiv za opravljanje detektivske dejavnosti posedovati licenco. Da bi pridobival informacije, mora biti pooblaščen s strani stranke, s katero skleneta pogodbo (ZDD)⁸.

Potrebno je poudariti, da lahko detektiv pridobiva informacije od osebe, na katero se podatki nanašajo, lahko pa tudi od drugih oseb, vendar morajo biti osebe pripravljene dati informacije prostovoljno, na to pa jih mora detektiv opozoriti pred pričetkom zbiranja informacij. Detektiv lahko tudi daje nasvete osebam za preprečevanje negativnih ravnanj na njihovo škodo (ZDD).

Z opravičljivim razlogom lahko detektiv pridobi podatke iz različnih evidenc od njihovih upravljavcev. Tu je pomembno poudariti, da mora imeti pravico do vpogleda v evidenco stranka, ki je detektiva pooblastila (ZDD).

Detektiv ne sme opravljati nalog, ki spadajo v pristojnost policije in pravosodnih organov, tu pa je potrebno izpostaviti, da pozna detektiv razliko med policijskimi prikritimi preiskovalnimi ukrepi in svojo dejavnostjo (ZDD).

Pri svojem delu mora biti detektiv pozoren tudi na to, da pri pridobivanju informacij ne uporabi zvijače, grožnje, sile ali drugega nezakonitega načina (Viltušnik 1998).

V primerjavi s policijskim delom je tako detektivsko pridobivanje informacij otežkočeno, saj nima detektiv avtoritete moči, prav tako pa ne sme izvajati ukrepov, kot so pridržanje, vabljenje ipd. Zato je pri pridobivanju informacij detektiv prepuščen bolj svoji taktiki in iznajdljivosti (Viltušnik 1998).

Določila 9. člena in 13. člena ZDD opredeljujejo informacije, katere detektiv lahko pridobiva, oz. ravnanja, ki so za detektiva nedopustna. Tu je mogoče opaziti pravno praznino, saj 13. člen prepoveduje kakršnokoli opravljanje policijskih dejavnosti. Če se posvetimo informacijam, ki jih v skladu z 9. členom pridobiva detektiv, lahko ugotovimo, da bi lahko detektiv pri pridobivanju informacij iz tega člena nevede raziskoval kaznivo dejanje (Viltušnik 1998).

Pravna praznina se pojavlja tudi v primeru zbiranja informacij glede ukradenih predmetov. Detektivu je dovoljeno zbirati informacije o ukradenem predmetu, v primeru najdbe pa ga ne sme zadržati oz. zaseči. Tako bi se lahko pojavila stranka, ki bi na policiji prijavila tatvino svojega predmeta, prav tako pa bi pooblastila detektiva, da pridobi informacije o odtujenem predmetu. Detektiv potem te dejavnosti ne bi smel opravljati, saj bi se tako vmešaval v delo policije oz. popravljal njeno delo, čeprav samo pridobivanje informacij ni sporno, ker je pooblaščen s strani stranke (Viltušnik 1998).

---

⁸ V 8. členu je določeno, da detektiv sme pridobivati informacije le na podlagi pisne pogodbe o opravljanju detektivske pogodbe za stranko in njenega pisnega pooblastila. Omenjeno služi tudi kot dokazilo v nadaljnjih postopkih pri državnih organih in upravljalcih zbirk (ZDD).

Enako velja tudi za prijetanje storilcev kaznivih dejanj, pri čemer lahko detektiv le izkoristi pravico, ki jo vsem državljanom daje ZKP, ki določa, da lahko vsakdo odvzame prostost tistemu, ki je zasačen pri storitvi kaznivega dejanja, katero se preganja po uradni dolžnosti.

Ne glede na pravne institute pa je možnost učinkovitosti detektivov v okviru kazenskega prava majhna in zelo tvegana (Viltušnik 1998).

Detektivska dejavnost je vpeta v širok spekter pravnih norm. Detektivske storitve bi bilo potrebno pravno regulirati tako, da se rešijo vprašanja, ki so sporna (Viltušnik, 1998).

3.5.1 Zaveza detektivov k molčečnosti

Pri opravljanju svojih del in nalog, lahko pride detektiv do podatkov o storitvi kaznivega dejanja, o čemer je dolžan v skladu z ZDD obveščati organe pregona. Slednjim lahko ugotovitve in rezultati dela detektivov močno pripomorejo v predkazenskem postopku (Kotnik 1998). Te informacije lahko tudi kasneje pripomorejo preiskovalnemu sodniku oziroma sodniku na glavni obravnavi, saj dolžnost molka detektiva ne odvezuje pričanja za kazniva dejanja, ki se preganjajo po uradni dolžnosti. Tu se sicer pojavlja vprašanje, kako naj detektiv ravna v primeru, da gre za kaznivo dejanje, ki se preganja na zasebno tožbo, saj Zakon o kazenskem postopku (ZKP, Uradni list RS, št. 63/94, št. 25/96, št. 96/04, št. 8/06 in št. 32/07) v 5. točki I. odstavka 236. člena daje detektivu privilegij oprostitev pričanja, če bi pri opravljanju svojega dela izvedel za informacijo, ki bi jo moral ohraniti kot tajno (Kotnik 1998).

3.5.2 Kodeks poklicne detektivske etike

ZDD v 5. členu določa, da mora zbornica sprejeti kodeks poklicne etike in določiti ukrepe ob morebitnih kršenjih le-tega. Sotlar (1998) je mnenja, da je to nenavadno, saj se kodeks ponavadi oblikuje v poklicni praksi, v kolikor obstaja potreba po njem. Tako je vidno, da se je država s to zakonsko dikcijo še bolj poglobila v detektivsko dejavnost in nadzor nad njo (Dvoršak 1999).

S sprejemom Etičnega kodeksa detektivov se detektiv med drugim zavezuje, da bo opravljal dela in naloge detektiva z najvišjimi moralnimi in etičnimi načeli, da bo krnil ugleda detektivov, da bo pošten in iskren do stranke, da bo deloval v skladu z načelom zakonitosti, moralnosti in v mejah naročila. Prav tako se zavezuje, da bo spoštoval zasebnost strank, da bo o delu strankam iskreno in realno poročal, da bo spoštoval zavezo k molčečnosti ter da ne bo pridobival koristi, ki bi presegala vrednost njegovega dela.

Prav tako se kodeksom priznava častno razsodišče zbornice kot razsodnika o morebitni kršitvi določil, ki so navedena v kodeksu.

3.6 Nadzor

Nadzor nad detektivsko dejavnostjo izvajajo inšpektorji za zasebno varstvo v okviru Ministrstva za notranje zadeve, ki opravljajo svoje delo samostojno, izdajajo odločbe in sklepe v upravnem postopku in odredjajo druge ukrepe v okviru svojih pooblastil. Tako je namen ugotavljanje in preprečevanje posegov detektivov s svojo dejavnostjo v človekove pravice in pristojnosti policije (Predpisi o detektivski dejavnosti 2003).

V 22. členu ZDD so opredeljene naloge inšpektorjev, in sicer:

- preverjanje obstoja in veljavnosti licence za opravljanje detektivske dejavnosti,
- preverjanje obstoja in vsebine evidenc, ki ji mora detektiv voditi,
- ugotavljanje morebitnih nedovoljenih dejavnosti,
- ugotavljanje načina pridobivanja in vrste pridobljenih informacij,
- ugotavljanje načina varovanja podatkov, ki jih je detektiv pridobil pri delu.

V zvezi zagotavljanja nadzora glede pravice do zasebnosti so zanimive predvsem zadnje tri alineje.

Inšpektorji pri opravljanju svojega dela in nalog sodelujejo z državnimi organi in organizacijami ter drugimi javno pooblaščenimi organizacijami.

Inšpektor se pri svojem delu izkazuje s službeno izkaznico, ki jo predpiše minister za notranje zadeve.

Inšpektor poleg splošnih pooblastil določa tudi rok za odpravo nepravilnosti, nastalih v okviru detektivske dejavnosti. Zbornici predlaga odvzem licence, v kolikor ugotovi, da detektiv več ne izpolnjuje zakonskih pogojev za posest licence. V primeru ugotovljenih kršitev inšpektor predlaga zbornici uvedbo disciplinskega postopka zoper detektiva oziroma predlaga drugemu pristojnemu organu sprejem določenih ukrepov. V kolikor pa inšpektor pri svojem delu zazna kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, je dolžan podati kazensko ovadbo organom pregona (ZDD).

Vloga nadzora nad detektivi je izredno pomembna, saj je zaradi učinkovitejšega opravljanja svoje dejavnosti država dala detektivom pooblastila, s katerimi lahko detektivi posegajo v posameznikove človekove pravice in svoboščine. Nadzor pa je pomemben zaradi tega, da se ugotovi kakovost posega oziroma da se ugotovi, ali je bilo opravljanje detektivske dejavnosti v meji dovoljenega (Gostič 2000).

Inšpektorat za notranje zadeve je leta 2008 izvedel 383 inšpekcijskih nadzorov, od tega samo štiri v okviru detektivske dejavnosti (Poročilo o delu Inšpektorata za NZ 2008). Če primerjamo število nadzorov na področju detektivske dejavnosti s številom nadzorov na področju zasebnega varovanja, kjer je bilo v istem letu opravljenih 173 nadzorov, ugotovimo, da se Inšpektorat za notranje zadeve slabo posveča detektivski

dejavnosti. Inšpektorat ni opravil nobenega nadzora nad detektivsko dejavnostjo samoiniciativno, temveč le na podlagi šestih prijav oz. pobud za opravljanje nadzora. Vse prijave so bile podane s strani posameznikov in so se nanašale na kršitev njihove pravice do zasebnosti, s tajnim sledenjem, ki naj bi ga izvajali detektivi (Poročilo o delu Inšpektorata za NZ, 2008). Inšpektorat je v štirih nadzorih zaradi kršitev določil ZDD izdal samo en plačilni nalog, eno odločbo o prekršku in eno opozorilo v zapisniku (Poročilo o delu Inšpektorata za NZ 2008).

Inšpektorat nizko število nadzorov in ukrepov opravičuje z lastnimi predvidevanji, da detektivi delujejo v skladu z zakoni in da njihovo delovanje strogo nadzira že detektivska zbornica (Poročilo o delu Inšpektorata za NZ 2008).

Zaradi tega se pridružujem mnenju Gostiča (2000), da nadzor v detektivski dejavnosti ni v celoti zaživel. Razlog za to je v prvi vrsti neizoblikovan koncept nadzora in zlorabljanje relativnosti 22. člena ZDD. Tako se nadzorna dejavnost detektivske zbornice in Inšpektorata za NZ sprejema zelo počasi in neustrezno (Gostič v Glasilu Detektiv 2000).

4 ZASEBNOST IN DETEKTIVSKA DEJAVNOST

Detektivi imajo poseben zakonsko urejen položaj, vendar pa sami ne smejo presojati, kaj pri opravljanju tega poklica je dovoljeno in kaj ne. Načelo zakonitosti je tako tudi na tem področju eno od vodilnih pravne države, kajti opravljanje tega dela (poklica) velikokrat pomeni tudi poseg v človekovo zasebnost oziroma pravico do informacijske zasebnosti.

(Mnenje zbornice 2006)

4.1 Prekrški v detektivski dejavnosti zoper zasebnost

Prekršek kot kaznivo ravnanje je po svoji teži, negativnosti in pridobljeni koristi storilca, manjši od kaznivega dejanja. Zakon o prekrških (ZP-1, Uradni list št. 7/03, št. 23/05, št. 55/05, št. 70/06 in št. 3/07) opredeljuje prekršek kot dejanje, ki pomeni kršitev določil določenega pravnega akta, pri čemer je zanj predpisana določena sankcija. Prekršek pa je mogoče storiti tako s storitvijo kot z opustitvijo (ZP-1).

ZDD opredeljuje prekrške v kazenskih določbah, in sicer v 28. členu ter določa globo, ki jo pristojni organ izreče ob ugotovljenih prekrških. Prekrški, ki so vežejo s pravico do zasebnosti so navedeni predvsem v prvem odstavku 28. člena, točneje v 2., 3., 4., 5. in 6. točki.

2. točka 1. odstavka 28. člena ZDD prepoveduje detektivu zbiranje informacij do katerih ni upravičen. Pri tem se ta kazenska določba veže na 9. člen istega zakona, ki točno opredeljujejo katere informacije detektiv lahko zbira. Tako se detektiva kaznuje z globo, če zbira informacije, ki niso navedene v 9. členu ZDD.

3. točka 1. odstavka 28. člena ZDD določa kot prekršek opustitev dejanja, ki jo stori detektiv, če ne opozori osebe, da podatke, ki jih ta oseba daje, daje prostovoljno. Tudi ta kazenska določba se veže na 9. člen tega zakona, ki poudarja, da je osebo potrebno opozoriti na prostovoljnost pri dajanju kakršnihkoli informacij.

ZDD v 4. točki 1. odstavka 28. člena prav tako določa kot prekršek opustitev dejanja, ki jo stori detektiv, če ne zavaruje podatkov v obsegu in na način, ki ga določi minister za notranje zadeve. Ta kazenska določba je vezana na 2. odstavek 11. člena, ki pooblašča ministra za notranje zadeve, da postopek zavarovanja osebnih podatkov pri detektivu.

Nadalje ZDD v 5. točki 1. odstavka 28. člena opredeljuje, da detektiv stori prekršek, če ne varuje pridobljenih podatkov kot poklicno ali poslovno tajnost, kar se nanaša na detektivovo zavezo k molčečnosti. Ta kazenska določba se nanaša na prvi in drugi odstavek 12. člena, ki nalaga detektivu, da ne sme nobene informacije pridobljene pri opravljanju svojih del in nalog v okviru detektivske dejavnosti posredovati tretjim osebam.

6. točka 1. odstavka 28. člena pa se kot kazenska določba direktno navezuje na 13. člen tega zakona, ki pa detektivom prepoveduje, da ne sme opravljati nalog, ki so v pristojnosti policije in pravosodnih organov in ne smejo uporabljati prikritih policijskih ukrepov, s čimer bi lahko dejansko kršil posameznikovo pravico do zasebnosti.

Detektiv lahko stori prekršek tudi tako, da krši določila Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1, Uradni list RS, št. 86/04 in št. 94/07), ki varuje posameznika, na katerega se podatki nanašajo.

Prekrške zoper zasebnost, s kršitvijo določil ZVOP-1, lahko detektiv stori tako, da nezakonito obdeluje osebne podatke posameznika ali pa jih obdeluje brez posameznikovega dovoljenja. Prav tako detektiv krši določila tega zakona, če podatkov ne zavaruje pravilno ali pa podatke nezakonito posreduje tretji osebi. Prekršek po ZVOP-1, ki se nanaša na pravico do zasebnosti nastane, tudi če detektiv ne obvesti posameznika o obdelavi njegovih podatkov in če teh podatkov po koncu obdelave ne uniči. Kot prekršek pa ZVOP-1 opredeljuje tudi kršitev pravic posameznika, ki so opredeljene v tem zakonu.

4.2 Kazniva dejanja v detektivski dejavnosti zoper zasebnost

7. člen KZ-1 določa: *»Kaznivo dejanje je protipravno dejanje, ki ga zakon zaradi njegove nevarnosti določa kot kaznivo dejanje in hkrati določa njegove znake in kazen zanj.«* Tudi kaznivo dejanje se lahko stori tako s storitvijo, kot z opustitvijo (KZ-1).

Kazniva dejanja, ki jih lahko detektiv stori zoper pravico do zasebnosti do posameznika so:

- Neupravičena osebna preiskava, ki je ob izpolnjenih zakonskih pogojih dovoljena le uradnim osebam (136. člen, KZ-1).
- Neupravičeno prisluškovanje in zvočno snemanje. To kaznivo dejanje se nanaša predvsem na uporabo snemalnih tehničnih sredstev, ki pa jih detektiv lahko uporabi le v primeru, da oseba v to dovoli. V nasprotnem stori kaznivo dejanje (137. člen, KZ-1).
- Neupravičeno slikovno snemanje. Elementi storitve tega kaznivega dejanja v detektivski dejavnosti so podani takrat, ko detektiv s slikovnim posnetkom občutno poseže v osebno življenje posameznika (138. člen, KZ-1).
- Kršitev tajnosti občil. To kaznivo dejanje stori detektiv, če se brez privolitve posameznika seznanijo z vsebino njegovih občil (pisma in vse vrste zasebnih sporočil) (139. člen, KZ-1).
- Kršitev nedotakljivosti stanovanja, ki ga detektiv v okviru opravljanja svoje dejavnosti stori, če brez dovoljenja lastnika vstopi v tuje stanovanje ali zaprt prostor (141. člen, KZ-1)

- Neupravičena izdaja poklicne skrivnosti. To kaznivo dejanje detektiv stori v kolikor krši svojo zavezo k molčečnosti (142. člen, KZ-1).
- Zloraba osebnih podatkov. Kaznivo dejanje stori detektiv, če nezakonito pridobi osebne podatke od osebe ali pa jih uporablja brez njene privolitve (143. člen, KZ-1).

4.3 Primerjava policijskih prikritih ukrepov in detektivske dejavnosti

Zakon o kazenskem postopku (ZKP, Uradni list RS, št. 63/94, št. 25/96, št. 96/04, št. 8/06, št. 32/07) v 149/a členu opredeljuje prikrite policijske ukrepe:

Če obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da je določena oseba izvršila, izvršuje ali pripravlja oziroma organizira izvršitev katerega izmed kaznivih dejanj, navedenih v četrtem odstavku tega člena, pri tem pa je mogoče utemeljeno sklepati, da policisti z drugimi ukrepi tega dejanja ne morejo odkriti, preprečiti ali dokazati oziroma bi bilo to povezano z nesorazmernimi težavami, se lahko zoper to osebo odredi tajno opazovanje.

Tako ZKP dovoljuje policistom, da v zakonitih primerih neprekinjeno opazujejo, sledijo s tehničnimi napravami, video snemajo ter fotografirajo gibanje in aktivnosti osumljencev. Tako se tajno opazovanje lahko izvaja na krajih, ki so javno dostopni ali vidni z javnega kraja, v zasebnem prostoru pa le z dovoljenjem lastnika (ZKP).

Tajno policijsko delovanje se lahko izvaja le z odredbo državnega tožilca oziroma preiskovalnega sodnika, odvisno od vrste kaznivega dejanja (ZKP).

Iz tega lahko sklepamo, da imajo policisti s prikritimi ukrepi mnogo večja pooblastila za poseg v pravico do zasebnosti od detektivov, kar se kaže predvsem v zakonsko podprtem močnejšem interesu drugih (Klemenčič, Kečanović in Žaberl 2002).

ZDD detektivom prepoveduje izvajanje prikritih policijskih ukrepov in drugih metod, ki jih v skladu z zakonom izvajajo službe državnih organov.

Pojavlja se vprašanje pri opredelitvi, kdaj sploh gre za tajno opazovanje. Samo opazovanje objektov in zasede, ki jih uporabljajo policisti in pri tem ne uporabljajo tehničnih sredstev, še niso prikriti preiskovalni ukrepi, ki jih opredeljuje 149/a čl. ZKP, čeprav se izvajajo prikrito, zaradi česar zanje ni potrebna odredba državnega tožilca ali preiskovalnega sodnika (Petek 2008).

To zadevo bi moral ZDD bistveno bolje opredeliti in detektivom dati možnost razgovora, opazovanja in sledenja z dokumentiranjem (Petek 2008).

4.4 Zakonita in nezakonita dejanja detektivov

Detektivska dejavnost v Sloveniji še ni dobro uokvirjena, sam ZDD pa je razmeroma jasen. V kolikor bi ljudje posegali po pripadajočih pravnih sredstvih, v primerih, ko jim je pravica do zasebnosti kršena in v kolikor bi se organi pregona ter organi nadzora v detektivski dejavnosti bolj posvečali tem vrstam negativnih ravnanj, bi

se posegi v pravico do zasebnosti zmanjšali na minimum. Slaba zakonodaja ne sme biti razlog za neukrepanje ob ugotovljenih neupravičenih posegih v zasebnost (Čeferin 2009).

Najpomembnejši mejnik, ki detektivovo delo ločuje med dopustnim in nedopustnim, je posameznikova pravica do zasebnosti (Renčelj 1997).

Dvoršak (2002) ločuje dejanja, ki jih storijo detektivi pri opravljanju rednih del in nalog v okviru detektivske dejavnosti, na dopustna in nedopustna. Detektivu je dopustno, da z snemanjem lahko zadokumentira vse, kar bi sicer lahko videl in prav tako posnel vsak drug posameznik. Tako lahko posname tudi v zaprtih prostorih vse, kar je vidno z javnega prostora in kar lahko vidi vsak drug posameznik, ki se na tem javnem prostoru nahaja, ne da bi si za to uporabil kakršnakoli sredstva (Dvoršak, 2002).

Detektivu je prepovedan kakršenkoli naklepni vstop na tujo lastnino, ki je označena kot zasebna, oziroma na katero je vstop prepovedan. Nikakor ne sme posameznika fotografirati ali kako drugače slikovno dokumentirati posameznika v prostorih, kjer ta posameznik pričakuje zasebnost⁹. Detektiv se ne sme nikoli izdajati za drugo osebo ter na tak način protipravno pridobivati informacije, prav tako pa ne sme uporabljati posebnih sredstev ali pomagati, ki bi mu pripomogle pri opazovanju posameznika ali kraja, ki sicer drugim ljudem na javnem kraju ne bi bil viden. Prav tako ne sme detektiv opazovati posameznika, ki se je naklepno zaščitil pred opazovanjem drugih (Dvoršak 2002).

4.5 Načelna mnenja glede detektivske dejavnosti in zasebnosti

4.5.1 Komisija za preprečevanje korupcije

Načelno mnenje Komisije¹⁰ št. 119 z dne 30. 1. 2008 govori, da ZDD daje pravico detektivom, da v primerih določenih z zakonom posegajo v človekove ustavne pravice. Pri tem morajo spoštovati ustavno pravico do zasebnosti. S tem ko je država podelila detektivom možnost, da posegajo v človekove pravice, je splošno pričakovano, da bodo spoštovali vse pravne akte, ki se dotikajo detektivske dejavnosti (Načelno mnenje št. 119, 2008)

V drugem poglavju tega načelnega mnenja so opredeljeni prikriti preiskovalni ukrepi, ki jih delavcem Slovenske obveščevalne varnostne agencije (SOVA), dovoljuje Zakon o SOVI (ZSOVA, Uradni list RS, št. 81/06) in Zakon o obrambi (ZObr, Uradni

---

⁹ Dvoršak (2002) kot primer za prostore, kjer posameznik pričakuje zasebnost, navaja tudi zdravniško ambulanto, slačilnico in toaletne prostore.

¹⁰ Komisija za preprečevanje korupcije je samostojen in neodvisen državni organ, ki izvaja naloge s področja preprečevanja korupcije (Zakon o preprečevanju korupcije, ZPKor, Uradni list RS, št. 2/04).

list RS, št. 103/04). Prav tako so opredeljeni prikriti preiskovalni ukrepi, ki jih delavcem policije dovoljuje ZKP.

V tretjem poglavju načelnega mnenja se je Komisija opredelila glede prijave, ki jo je prejela s strani posameznice, da ji je bila kršena pravica do zasebnosti, s tem, ko jo je v času bolniškega staleža detektiv v korist delodajalca opazoval, fotografiral in nadzoroval, ne da bi jo pred tem o tem obvestil. Metode, ki pa jih je kritični detektiv pri tem uporabljal, naj bi bile enake prikritim preiskovalnim organom državnih organov (Načelno mnenje št. 119, 2008).

V prvi vrsti je Komisija ugotovila, da ZDD omenjene storitve v 9. členu sploh ni opredeljeval, zaradi česar jo detektiv sploh ne bi smel izvajati. Prav tako Komisija ugotavlja, da je detektiv ravnal nezakonito, saj nadzorovano osebo ni obvestil o svojih ukrepih. Prav tako je brez njene privolitve obravnaval njene osebne podatke in jih posredoval drugi osebi, in sicer naročniku storitev. Detektiv pa sploh ne bi smel uporabljati prikritih preiskovalnih ukrepov, ki pripadajo državnim organom (Načelno mnenje št. 119, 2008).

Nadalje Komisija predlaga pristojnemu organu sankcioniranje po 28. členu ZDD in opozarja tudi na obstoj elementov kaznivega dejanja zoper človekove pravice in svoboščine. Prav tako opozarja, da je bilo dejanje detektiva kršitev dolžnosti vestnega opravljanja detektivskega poklica in kršitev določil Kodeksa detektivske poklicne etike (Načelno mnenje št. 119, 2008).

Komisija je mnenja, da *»po občin pravnih in civilizacijskih načelih nihče ne more imeti upravičene koristi od storitev oziroma ravnanj, ki drugemu povzročajo škodo in kršijo pravila družbenega reda.«* (Načelno mnenje št. 119, 2008).

Tako je mnenje Komisije, da je detektiv z nezakonitim delovanjem pridobil drugemu korist, zaradi česar njegovo dejanje ustreza definiciji korupcije po Zakonu o preprečevanju korupcije (ZPKor, Uradni list RS, št. 2/04).

4.5.2 Informacijska pooblaščenka

Informacijska pooblaščenka¹¹ (pooblaščenka) se je pri podajanju svojih mnenj v zvezi kršenja pravice do zasebnosti v detektivski dejavnosti osredotočila predvsem na obdelavo osebnih podatkov s strani detektivov in njihove kontrole oseb pri koriščenju bolniške odsotnosti od dela.

Splošna pravna podlaga za ravnanje z osebnimi podatki je navedena v 8. členu ZVOP-1. Isti zakon pa v prvem odstavku 10. člena podrobneje obravnava obdelavo osebnih podatkov v zasebnem sektorju, kamor spada tudi detektivska dejavnost. Tu je določeno, da se lahko osebni podatki v zasebnem sektorju obdelujejo le v skladu z

---

¹¹ Informacijski pooblaščenec je samostojen in obenem neodvisen državni organ za varstvo osebnih podatkov (Zakon o informacijskem pooblaščenju, ZInfP, Uradni list RS, št. 113/2005).

zakonom oziroma z osebno privolitvijo posameznika. Ne glede na to pa se lahko v zasebnem sektorju obdelujejo podatki tudi v skladu s tretjim odstavkom 10. člena ZVOP-1, vendar pa le v primeru, da interes zasebnega interesa prevladuje posameznikov interes (Mnenje informacijske pooblaščenke št. 0712-233/2009/2 z dne 27. 5. 2009).

Pooblaščenka se je v tem mnenju opredelila tudi glede pravice do zasebnosti pri pridobivanju osebnih podatkov od upravljavcev zbirke osebnih podatkov. V skladu z 10. členom ZDD je upravljalec zbirke podatkov dolžan detektivu nuditi samo podatke iz evidence registriranih vozil (registrsko označbo, podatke o lastniku in podatke o vozilu), registra stalnega prebivalstva ali centralnega registra prebivalstva (podatke o stalnem in začasnem prebivališču), evidence zavarovancev (podatke o zaposlitvi), slovenskega ladijskega registra in registra zrakoplovov (Mnenje informacijske pooblaščenke št. 0712-233/2009/2 z dne 27. 5. 2009).

Upoštevajoč ta člen, se je pooblaščenka opredelila glede zbiranja osebnih podatkov o dolžniku iz sodnega registra, ki jih detektiv potrebuje za svojo stranko – upnika, pri čemer je navedla, da detektiv ne sme za stranko v nobenem primeru zbirati osebnih podatkov iz sodnega registra, katerih upniku drugače dovoljuje 51. člen Zakona o sodnem registru¹² (ZSR, Uradni list RS, št. 13/94, št. 91/05, št. 33/07, št. 54/07 in št. 49/2009) (Mnenje informacijske pooblaščenke št. 0712-233/2009/2 z dne 27. 5. 2009).

Pooblaščenka je glede pravice do zasebnosti v detektivski dejavnosti podala tudi mnenje glede detektivovega zbiranja podatkov od lečečega zdravnika osebe, ki jo detektiv obravnava. V kolikor je oseba v bolniškem staležu in delodajalec detektiva pooblasti, da ugotavlja morebitno zlorabo bolniškega staleža, lahko detektiv od zdravnika zahteva, da mu posreduje določene podatke glede bolniškega staleža. Zdravnik je pri dajanju podatkov sicer omejen z Zakonom o zdravniški službi (ZZdrS, Uradni list RS, št. 98/99, št. 67/02, št. 15/03, št. 45/03, št. 36/04, št. 72/06, št. 58/08), pri čemer pa je potrebno poudariti, da se te omejitve nanašajo le na zdravstveno stanje bolnika in na razloge za nastanek zdravstvenega stanja. Zdravnik pa je dolžan dati detektivu, ki je pooblaščen s strani delodajalca, podatke o bolniškem redu, torej navodilih in dovoljenjih, ki jih je zdravnik posredoval osebi v bolniškem staležu. To je potrebno zaradi upoštevanja pravic in obveznosti iz pogodbe o zaposlitvi¹³ (Mnenje informacijske pooblaščenke št. 0712-1098/2007/2 z dne 8. 1. 2008). Da ne bi detektiv

---

¹² Upnik ima pravico do vpogleda in izpisa podatkov iz sodnega registra o tem, ali je določena oseba družbenik v subjektu vpisa, v katerem subjektu vpisa je družbenik in kakšen je njen poslovni delež (Zakon o sodnem registru, ZSRReg, Uradni list RS, št. 13/94, št. 91/05, št. 33/07, št. 54/07 in št. 49/2009).

¹³ Zdravnik je dolžan dati detektivu podatke o navodilih v bolniškem staležu, ker so določbe 34. člena v zvezi s 111. členom Zakona o delovnih razmerjih (ZDR, Uradni list RS št. 42/02, št. 79/06, št. 103/07) v odnosu na določbe ZZdrS specialne določbe (Mnenje informacijske pooblaščenke št. 0712-1098/2007/2 z dne 8. 1. 2008).

kršil posameznikove pravice do zasebnosti, mora izvajati nadzor osebe v bolniškem staležu tako, da ne nadzira njenega zdravstvenega stanja, ampak le to, ali oseba opravlja pridobitno dejavnost v bolniškem staležu, ali je prisoten v kraju bivanja in ali se drži navodil zdravnika (Mnenje informacijske pooblaščenke št. 0712-81/2006/2 z dne 4. 8. 2006).

4.5.3 Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ)

Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ) se je v svojem mnenju glede pravice do zasebnosti in opravljanja detektivske dejavnosti osredotočilo samo na protiprisluškovalni pregled¹⁴ osebe. Tako je opredelilo svoj pogled na problemsko vprašanje, ki se nanaša na določbe ZDD o opravljanju protiprisluškovalnih ukrepov, ki jih izvajajo detektivi v okviru svoje dejavnosti in povezavo teh ukrepov z določbami ZDD, ki detektivom prepovedujejo uporabo metod in sredstev iz pristojnosti policije in državnih organov.

MNZ je ugotovilo, da se detektivski protiprisluškovalni pregledi ne morejo enačiti s prikritimi metodami policije, Sove in Ministrstva za obrambo, zaradi česar ne obstaja zakonska podlaga za omejevanje protiprisluškovalnih pregledov v detektivski dejavnosti (Mnenje MNZ 2005).

MNZ v tem mnenju opozarja, da je izrednega pomena detektivovo obveščanje pristojnih organov, v kolikor pride do podatka o storitvi kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti (Mnenje MNZ 2005).

MNZ je podalo svoje stališče tudi v zvezi detektivskega nadzora nad osebo v bolniškem staležu, pri čemer je poudarilo, *»da je za uspešno in objektivno realizacijo ugotavljanja, ali zavarovanec spoštuje začasno zadržanost od dela (bolniški dopust), potrebno zbrati obvestila, ki pa se zbirajo z opazovanjem iz sredstev javnega obveščanja, neposrednim razgovorom z osebo, od tretjih oseb, torej s pomočjo t.i. poizvedovalne dejavnosti.«* Vsako drugačno pridobivanje informacij s strani detektivov bi lahko pomenilo kršitev posameznikove pravice do zasebnosti (Dopis MNZ, št. 1423-01-280-84/2003/6 z dne 30. 1. 2004).

Tako dejavnost lahko opravljajo samo detektivi v skladu s 3. in 9. členom ZDD (Dopis MNZ, št. 1423-01-280-84/2003/6 z dne 30.1.2004).

---

¹⁴ Protiprisluškovalni pregled je pregled osebe, vozila ali prostora, z namenom najdbe morebitnih prisluškovalnih naprav, nameščenih s strani tretje osebe (Policija 2009).

4.6 Judikatura glede poseganja v pravico do zasebnosti s strani detektivov

4.6.1 ZDA

Čas (2000) trdi, da so primeri iz ameriške judikature dobra podlaga, da se določa meja med zakonitim in nezakonitim delovanjem detektivov tudi pri nas.

Glede očitane detektivskega poseganja v zasebnost je izredno zanimivo dejstvo, da pred drugostopenjskim sodiščem v ZDA nihče od toženih ameriških detektivov ni bil spoznan za krivega zaradi poseganja v pravico do zasebnosti. Sodišče v nobenem primeru ni ugotovilo tolikšne čustvene oškodovanosti tožnikov, da bi prisodilo odškodninsko odgovornost detektiva. Sodišče pa je tudi priznalo dobre kompetence ameriškim detektivom (Čas 2000).

Ne glede na to, da je ameriško drugostopenjsko sodišče pri svojih odločitvah upoštevalo, ali je bil tožnik opazovan z javnega kraja ali pa z zasebne lastnine, opazovanju z zasebne lastnine ni dajalo prevelikega pomena. Opazovanje z zasebne lastnine se namreč ni spoznalo kot poseg v zasebnost, zaradi katerega bi bil detektiv odškodninsko odgovoren do tožnika (Čas 2000).

V kolikor je detektiv opazoval na moteč način, kar pomeni, da ga je zasledovani opazil, sodišče ni ugotovilo, da bi detektiv kršil pravico do zasebnosti in bi s tem pri zasledovanemu povzročil tolikšen občutek ogroženosti, da bi mu pripadala odškodnina (Čas 2000).

V primerih, ko zavarovalnica pooblasti detektiva, da pri zavarovancu preveri resničen obstoj poškodb oziroma preveri morebiten poskus zavarovalniške goljufije, je sodišče mnenja, da bi zavarovanci, ki pri zavarovalnici uveljavljajo take odškodninske zahteve, morali pričakovati, da bodo nadzorovani, snemani in fotografirani (Čas 2000).

Ameriško sodišče je mnenja, da prehod skozi tujo lastnino pri detektivskem delovanju ne pomeni avtomatično nezakonitega delovanja in posega v zasebnost preiskovanega (Čas 2000).

4.6.2 Slovenija

Glede na to, da je v Sloveniji detektivska dejavnost še zelo mlada, judikatura glede poseganja v zasebnost v okviru te dejavnosti še ni dobro oblikovana. V zadnjem času je medijsko zelo odmeval en primer, na katerega se bom osredotočil.

Sodišče na prvi stopnji je ugotovilo, da je delodajalec sumil, da delavec v podjetju zlorablja bolniški stalež tako, da se v tem času ukvarja s pridobitno dejavnostjo. Zato je pooblastilo detektiva, da ugotovi morebitno negativno ravnanje delavca. Sodišče je nadalje ugotovilo, da je detektiv opravljal naloge iz pristojnosti policije in drugih državnih služb, saj je osebo tajno sledil, jo opazoval, kar se mu izrecno prepoveduje ZDD (Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, št. II Cp 1269/2004 z dne 13. 4. 2005).

Tako je detektiv protipravno pridobil informacije, da se je delavec v času bolniškega staleža ukvarjal s pridobitno dejavnostjo, in sicer kot voznik inštruktor. Glede na to, da je bilo sodišče mnenja, da lahko posameznik tudi na javnem kraju pričakuje zasebnost, je sodišče spoznalo ravnanje detektiva kot kršitev delavčeve pravice do zasebnosti. Sam delodajalec pa detektivu s pooblastilom ne more dodeliti več pravic, kot pa jih ima sam.

Delavec je v tožbi zoper detektiva navedel, da ga je detektiv tudi neupravičeno snemal in da je zaradi njegovega protipravnega delovanja ostal brez službe. Kljub temu sodišče ni spoznalo detektiva za odškodninsko odgovornega, saj je presodilo, da ni nastala pravno priznana škoda (Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, št. II Cp 1269/2004 z dne 13. 4. 2005).

Zoper sodbo prvostopenjskega sodišča je tožnik vložil pritožbo, nakar je o zadevi odločalo Višje sodišče, ki je potrdilo prvostopenjsko sodbo.

Višje sodišče je v svoji sodbi potrdilo poseg detektiva v delavčevo zasebnost, ki jo varuje 35. člen Ustave, ni pa zaznalo kršitev 50. in 51. člena Ustave, ki varuje pravico do socialnega oziroma do zdravstvenega varstva (Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, št. II Cp 1269/2004 z dne 13. 4. 2005).

Nadalje Višje sodišče sicer omenja pravico do zasebnosti kot nedotakljivo, kljub temu pa opozarja, da se na njo ne more sklicevati kršitelj pravnih in moralnih norm oz. pravic iz socialnega in zdravstvenega varstva (Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, št. II Cp 1269/2004 z dne 13. 4. 2005).

Delavec je sicer zavarovan pred delodajalcem s svojo pravico do zasebnosti, vendar pa le-ta ni neomejena. Delodajalec ima pravico¹⁵, tako kot Zavod za zdravstveno varstvo, da kontrolira, ali se delavec v bolniškem staležu ukvarja s pridobitno dejavnostjo in če se drži navodil, ki mu jih je dal zdravnik (Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, št. II Cp 1269/2004, z dne 13. 4. 2005).

Višje sodišče je v svoji sodbi navedlo, da lahko delodajalec vrši nadzor delavca v bolniškem staležu ali pa zato pooblasti detektiva ali detektivsko agencijo. V takem primeru ima detektiv iste pravice kot sam delodajalec. V tem primeru je Višje sodišče ugotovilo, da je detektiv namesto delodajalca pridobival informacije, povezane z delavčevim delovnim razmerjem. Tako detektiv ni opravljal naloge iz policijskih pristojnosti ali pristojnosti drugih državnih organov, zaradi česar se mu ne sme očitati protipravnosti, kot je to storilo sodišče na prvi stopnji (Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, št. II Cp 1269/2004 z dne 13. 4. 2005).

---

¹⁵ Delodajalec, ki delavcu izplačuje nadomestilo plače v primerih delavčevega bolniškega staleža, ima tako kot Zavod za zdravstveno varstvo pravico izvajati nadzor nad koriščenjem te delavčeve pravice (137. člen, 3. odstavek Zakona o delovnih razmerjih).

4.7 Mnenje detektivov in detektivske zbornice o pravici do zasebnosti

Detektivska zbornica se je v svojem mnenju glede detektivske dejavnosti in pravice do zasebnosti opredelila nekoliko drugače. Zbornica je namreč mnenja, da lahko detektiv pri pridobivanju informacij osebo neposredno opazuje, jo snema s fotoaparatom in kamero, če tako bistveno ne posežejo v zasebnost posameznika (Stališče zbornice o nezakonitem delovanju detektivov 2008).

Zbornica je mnenja, da mora biti za kršitev določil 149. člena KZ-1 izpolnjen pomemben zakonski pogoj, in sicer občuten poseg v zasebnost. Pri tem pa se sklicuje na sklep ODT v Novem mestu, št. Kt 668/00, z dne 22.2.2001, s katerim je bila zavržena taka ovadba, zaradi odsotnosti tega zakonskega pogoja (Stališče zbornice o nezakonitem delovanju detektivov 2008).

Zasebnost detektivska zbornica obravnava kot pravico v specifični skupnosti, saj si jo vsak oblikuje sam in tako jemlje zadevo kot zasebno glede na vsebino ali prostor, kjer se odvija. Če pa opazovani nastopa na javnih krajih, kot so gostinski lokali in trgovine pa s tem naklepno izstopa iz svoje zasebne sfere. Takšno njegovo ravnanje, sploh v primerih kršitev bolniškega staleža, ne more biti niti po vsebini niti po prostoru, kjer se odvija, zavarovano s pravico do zasebnosti (Stališče zbornice o nezakonitem delovanju detektivov 2008).

Z nadzorom take osebe detektiv pridobiva le podatke o morebitni kršitvi bolniškega staleža in ne informacije o kulturi, življenjskih navadah in podobnih zasebnih zadevah (Stališče zbornice o nezakonitem delovanju detektivov 2008).

Pri preučevanju izjav za javnost s strani detektivov je moč ugotoviti, da so detektivi enakega mnenja, kot je zbornica.

5 SKLEP

Pravica do zasebnosti je kompleksna pravica, ki človeku pripada že s samim rojstvom. Skozi zgodovinska obdobja so se ljudje vedno bolj zavedali te pravice, prav tako so jo vedno bolj cenili in ji dajali vedno večji pomen. Pravico do zasebnosti je zaradi njene relativnosti zelo težko opredeliti, še težje pa jo je celotno zajeti, saj pokriva preširoko področje varstva.

Ugotavljam, da se je pogled na pravico do zasebnosti po svetu razvijal različno, in sicer glede na ekonomske, kulturne in politične razmere v posameznih državah. Kar v nekaterih kulturah povezujejo z izredno zasebnostjo, je lahko v drugih kulturah stvar splošnega in javnega pomena. Ob primerjavi pogledov na pravico do zasebnosti v svetu sem ugotovil, da so pomembni tudi ekonomski razlogi oziroma vloga države v določenih panogah, ki lahko posegajo v pravico do zasebnosti. Tako so ZDA mnogo bolj tolerantne do posegov v zasebnost, saj ima država pomembno vlogo v razvoju dejavnosti, ki kritično vplivajo na posameznikovo zasebnost, kot je npr. internet. Pri tem je pa moč ugotoviti, da država lastni materialni koristi daje prednost in tako zanemarija posameznikovo pravico do zasebnosti. Nasprotno temu pa sem ugotovil, da evropske države zaradi preteklih političnih razmer dajejo pravici do zasebnosti mnogo večjo zakonsko zaščito. Na velikem delu evropskih tal so namreč v prejšnjem stoletju delovali totalitarni režimi, kot so komunizem, socializem, nacizem in fašizem. V teh razmerah so totalitarne države močno posegale v posameznikovo zasebnost. Iz strahu, da se podobne stvari ne bi več dogajale, je večina evropskih držav pravico do zasebnosti močno zavarovala z najvišjimi pravnimi akti. Tako menim, da je v evropskih državah pravica do zasebnosti mnogo bolj zaščitena kot drugod po svetu.

Kljub temu da se je pravici do zasebnosti skozi zgodovino dajalo vedno večji pomen, saj je večina držav zavarovala to pravico z najvišjimi pravnimi akti, smo v sodobni družbi prišli do trenutka, ko je zasebnost postala ogrožena vrednota. Vzrok za tako stanje je napredek tehnologije, ki v nekaterih primerih, kot je mobilna telefonija in internet, omogoča poseg v posameznikovo zasebnost celo na ta način, da oškodovani sploh ne ve, da mu je bilo v zasebnost poseženo. Menim, da bi morala država bolje zavarovati zasebnost posameznikov, celo tako, da bi sprejela poseben zakon, ki bi opredeljeval samo človekove pravice in svoboščine, kjer bi posebno poglavje opredeljevalo tudi pravico do zasebnosti in kazenske določbe v primeru kršitev te pravice.

Tako kot po svetu, se tudi v Sloveniji razvijajo različne panoge, ki s svojo dejavnostjo posegajo v posameznikovo zasebnost. Enaka od takih dejavnosti je tudi detektivska dejavnost.

Detektivska dejavnost je v Sloveniji mlada dejavnost, v zahodnem svetu pa je prisotna že dalj časa. Iz tega sledi, da je ta dejavnost v zahodnem svetu mnogo bolj

razvita, zaradi česar slovenski detektivi pri svojem delovanju upoštevajo detektivsko prakso iz zahodnega sveta. Kljub temu opažam razliko v načinu delovanja detektivov. V Sloveniji detektivi večinoma delujejo samostojno, saj so ustanovljene samo tri detektivski agencije. Razlog je mogoče iskati tudi v zakonsko določenih oblikah družb za opravljanje detektivskih dejavnosti, kjer so dovoljene samo osebne družbe. Moje mnenje je, da bi se detektivi mnogo bolj povezovali v družbe, v kolikor bi jim zakonodajalec omogočil delovanje v kapitalski družbi, saj se detektivi ne glede na namero zakonitega delovanja bojijo neomejene odgovornosti v tako specifični dejavnosti. Ugotavljam, da je detektivska dejavnost v slovenski javnosti zelo slabo poznana, za kar pa nosijo odgovornost tudi detektivi, saj ni nikjer opaziti njihovega propagiranja te dejavnosti.

Menim, da je detektivska dejavnost sicer dobro zakonsko opredeljena, kljub temu pa je dopuščeno preveč relativnega razumevanja zakonskih določb in sivega polja. To je mogoče ugotoviti že iz različnega razumevanja zakonskih dikcij s strani detektivske zbornice v nasprotju z informacijsko pooblaščenko, protikorupcijsko komisijo in MNZ, predvsem kar se tiče detektivskega poseganja v zasebnost.

Pravica posameznika do zasebnosti je sicer največja omejitev, ki omejuje detektiva pri pridobivanju informacij o posamezniku. Mnenja sem, da se v Sloveniji ljudje zelo dobro zavedajo te svoje pravice do zasebnosti, zaradi česar morajo biti detektivi pri nas še bolj pozorni na to. Razloge za to vidim v tem, da je nedolgo nazaj Slovenija prešla iz socialistične v demokratično sfero, kar je povzročilo razmah zavedanja svojih pravic. Tako so postali ljudje občutljivi na to vprašanje in ne dovolijo nikomur, da jim posega v zasebnost, zaradi česar imajo detektivi veliko težavo pri pridobivanju informacij o posamezniku. Prav tako je Slovenija zaradi svojega geo-strateškega položaja in mentalitete ljudi izredno varna država v primerjavi s tujino. V kolikor je varnost visoka, menim, da so ljudje manj pripravljeni dopuščati posege v zasebnost, kot pa v državah, kjer je varnost nizka. Dejstvo je, da so se ljudje za ceno varnosti pripravljeni odreči določenemu delu svojih pravic, kot npr. v državah z visoko prisotnostjo kriminala, ali pa npr. v ZDA po terorističnem napadu 11. 9. 2001. Iz tega lahko zaključim, da imajo in bodo imeli slovenski detektivi tudi v bližnji prihodnosti mnogo težav z zasebnostjo posameznikov pri opravljanju svoje dejavnosti, prav tako pa se zakonodaja ne bo spreminjala v njihovo korist.

Detektivom je tudi zaradi preprečevanja posegov v zasebnost, zakonsko prepovedano opravljati naloge iz policijske pristojnosti in zbirati informacije v zvezi kaznivih dejanj, razen tistih, ki se preganjajo na zasebno tožbo. Menim, da bi moral zakonodajalec na detektive prenesti še določena pooblastila v zvezi pridobivanja informacij o kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na predlog oškodovanca, vročanja sodnih pošiljk in iskanja oseb, ki se izogibajo sodnim postopkom. Ugotavljam namreč, da se stopnja kriminala v Sloveniji povečuje. Sorazmerno s tem se povečuje tudi

struktura in obsežnost dela policije, čemur pa sledi to, da se policija vedno manj posveča bagatelni kriminaliteti oziroma kriminaliteti, ki povzroča manjšo škodo in predstavlja družbi manjšo nevarnost. Kot policist lahko celo trdim, da je odnos policije do bagatelne kriminalitete celo apatičen. Prav tako imajo policisti ob trenutni kadrovski problematiki vedno manj časa vročati sodne pošiljke in opravljati privedbe oseb na sodišče, ki se ne odzivajo vabilom. Prenos takih pooblastil na detektive bi sicer povečal poseganje v posameznikovo zasebnost, vendar bi močno olajšal delo policistom in zelo skrajšal sodne postopke.

Kot sem že navedel, pravica do zasebnosti zelo otežuje detektivsko dejavnost in povzroča detektivovo nemoč, kar sili detektive k vedno večji iznajdljivosti. Ob trenutni zakonski podlagi detektivi zelo težko pridobivajo informacije, še težje pa jih zadokumentirajo tako, da bodo informacije lahko uporabljene v nadaljnjih postopkih. Tako v Zakonu o detektivski dejavnosti detektivom ni izrecno dovoljeno, da lahko osebo snemajo in fotografirajo. Kljub temu pa sem pri preučevanju judikature ugotovil, da sodišče načeloma ne ugotavlja snemanja in fotografiranja osebe z javnega kraja, kot prekoračen poseg v zasebnost, sploh pa v primerih, ko nadzorovana oseba krši kakšna pravila. Zato menim, da bi se morala v ZDD dodati diktija, da lahko detektiv snema in fotografira osebo z javnega kraja, s čimer bi kvalitetneje zadokumentiral informacije, ki bi služile v nadaljnjih postopkih.

Ugotavljam, da je detektivska dejavnost v Sloveniji dobra tržna niša, zaradi česar se bo vedno bolj razvijala. Ob vedno bolj konkurenčnem trgu pa bo prihajalo do vedno večjih kršitev pravice do zasebnosti, saj bodo detektivi želeli biti vedno bolj učinkoviti in tako privlačni za stranke. Ne glede na to pa sem mnenja, da bi moral zakonodajalec dati detektivom več pooblastil glede posegov v zasebnost, hkrati pa povečevati nadzor nad detektivsko dejavnostjo in pogoje za pridobitev licence. Tako bi detektivska dejavnost postala učinkovitejša in bi služila svojemu namenu.

LITERATURA

- Bizjak, Nataša. 2008. Detektiv v izvršilnem postopku. Specialistično delo, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede.
- Čas, Tomaž. 2000. Pravice in dolžnosti detektivov – zanimivosti iz ameriške sodne prakse. V *Normativna in funkcionalna ureditev zasebnega varstva – med željami in možnostmi*, ur. Andrej Sotlar, 253-260. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Čas, Tomaž. 2006. Pravice detektivov: sodna praksa. *Detektiv* 1-2 (1): 51-52.
- Čebulj, Janez. 1992. *Varstvo informacijske zasebnosti v Evropi in Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti.
- Dvoršak, Andrej. 2002. *Detektiv: taktika in metodika poizvedovanja in primeri*. Ljubljana: Sad.
- Dvoršak, Andrej. 2006. Judikat, ki postavlja stvari na prava mesta: sodna praksa. *Detektiv* 1-2 (1): 52-53.
- Finžgar, Alojzij. 1985. *Osebnostne pravice*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Jakulin, Vid. 1997. Pooblastila varnostnikov in detektivov. V *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost – dileme in perspektive*, ur. Andrej Anžič, 57-65. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Klavora, Mitja. 1997. Detektivi – možnost poizvedovalne dejavnosti. V *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost – dileme in perspektive*, ur. Andrej Anžič, 189-200. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Kotnik, Sonja. 1999. Prepovedi v detektivski dejavnosti. V *Nove možnosti zasebnega varstva v Sloveniji*, ur. Andrej Anžič, 163-171. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Kovačič, Matej. 2006. *Nadzor in zasebnost v informacijski tehnologiji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Lampe, Rok. 2004. *Sistem pravice do zasebnosti*. Ljubljana: Bonex.
- Laurant, Cedric. 2003. *Privacy and human rights*. Washington: Electronic Privacy Information Center.
- Pečar, Janez. 1999. Zasebna detektivska dejavnost – vizija. *Detektiv* 1-2 (1): 29-31.
- Petek, Silvo. 2008. O detektivskem delu v Sloveniji. *Detektiv* 1-2 (1): 4-5.
- Polajnar Pavčnik, Ada. 1994. Nekateri civilno pravni vidiki varstva pred posegi v človekovo zasebnost. *Podjetje in delo* 5-6 (1): 605-610.
- Polajnar Pavčnik, Ada. 1997. Temeljne pravice kot osebne pravice. V *Temeljne pravice*, ur. Marijan Pavčnik, 112-136. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Renčelj, Zdravko. 1997. Izvajanje detektivskih storitev. V *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost – dileme in perspektive*, ur. Andrej Anžič, 279-309. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Rovšek, Jernej. 2004. Večje varstvo zasebnosti. *Pravna praksa* 31 (1): 15-17
- Rovšek Jernej. 2005. *Pravna ureditev in praksa v Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za sodobne družbene in politične študije.

- Selinšek, Ljiljana. 2007. *Kazensko pravo, Splošni del in osnove posebnega*. Ljubljana: GV.
- Tekavec, Simona. 2010. Odškodninskopravno varstvo pravice do osebnega življenja in komunikacijska zasebnost. Diplomsko delo, Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta.
- Teršek, Andraž. 2006. *Svoboda medijev in varstvo zasebnost*. Ljubljana: Pravna fakulteta.
- Vitužnik, Rafael. 1998. Pravna podlaga detektivskih storitev. V *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost – novi izzivi*, ur. Andrej Anžič, 335-345. Ljubljana: Visoka policijsko varnostna šola.
- Žurej, Jurij. 2001. *Pravica do zasebnosti*. Zbornik znanstvenih razprav, št. LXI.
- Wagner DeCew, Judith. 1997. *In pursuit of privacy: Law, ethic and rise of technology*. Ithaca: Cornell University Press.

Pravni viri

- Ustava RS (URS), Uradni list RS, št. 33/91, št. 42/97, št. 66/00, št. 24/03, št. 69/04, 68/06.
- Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (MPDPP), Uradni list RS, št. 7/71.
- Kazenski zakonik (KZ-1), Uradni list RS, št. 55/08.
- Obligacijski zakonik (OZ), Uradni list RS, št. 83/01, 32/04, 28/06, 40/07 in 97/07).
- Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD), Uradni list RS, št. 32/94, št. 96/02, št. 7/03, št. 90/05, št. 113/05, št. 60/07, št. 96/07 in št. 29/10.
- Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1), Uradni list RS, št. 42/06, št. 10/08, št. 68/08, št. 42/09 in št. 65/09.
- Zakon o kazenskem postopku (ZKP), Uradni list RS, št. 63/94, št. 25/96, št. 96/04, št. 8/06, št. 32/07.
- Zakon o obrambi (ZObr), Uradni list RS, št. 103/04.
- Zakon o prekrških (ZP-1), Uradni list RS, št. 7/03, št. 23/05, št. 55/05, št. 70/06.
- Zakon o preprečevanju korupcije (ZPKor), Uradni list RS, št. 2/04.
- Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1), Uradni list RS, št. 86/04, št. 94/07.
- Zakon o sodnem registru (ZSR), Uradni list RS, št. 13/94, št. 91/05, št. 33/07, št. 54/07 in št. 49/09.
- Zakon o Sovi (ZSOVA), Uradni list RS, št. 81/06.
- Zakon o zdravniški službi (ZZdrS), Uradni list RS, št. 98/99, št. 67/02, št. 15/03, št. 45/03, št. 36/04, št. 72/06 in št. 58/08.
- Predpisi o detektivski dejavnosti, 2003. http://www.detektivska-zbornica-rs.si/slo/detektiv_2006.pdf (20.6.2010)
- Kodeks poklicne etike detektivov. http://www.detektivska-zbornica-rs.si/index_old.html (20.6.2010).

Viri

- Čeferin, Aleksander. 2009. *Siva polja ne morejo biti izgovor*. http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/objektiv/1042292822 (22.6.2010).
- Koman Perenič, Lidija. Pirc Musar, Nataša. 2009. *Varstvo osebnih podatkov in mediji*. http://www.detektivska-zbornica-rs.si/slo/detektiv_2008.pdf (28.6.2010)
- Mnenje informacijske pooblaščenke št. 0712-81/2006/2, z dne 4.8.2006. [http://www.ip-rs.si/varstvo-osebnih-podatkov/iskalnik-po-odlocbah-in-mnenjih/odlocbe-in-mnenja-varstvo-osebnih-podatkov/?tx_jzvopdecisions_pi1\[showUid\]=201&tx_jzvopdecisions_pi1\[highlightWord\]=detektiv&cHash=0a872976bd](http://www.ip-rs.si/varstvo-osebnih-podatkov/iskalnik-po-odlocbah-in-mnenjih/odlocbe-in-mnenja-varstvo-osebnih-podatkov/?tx_jzvopdecisions_pi1[showUid]=201&tx_jzvopdecisions_pi1[highlightWord]=detektiv&cHash=0a872976bd) (6.7.2010).
- Mnenje informacijske pooblaščenke št. 0712-1098/2007/2, z dne 8.1.2008. [http://www.ip-rs.si/varstvo-osebnih-podatkov/iskalnik-po-odlocbah-in-mnenjih/odlocbe-in-mnenja-varstvo-osebnih-podatkov/?tx_jzvopdecisions_pi1\[showUid\]=1338&tx_jzvopdecisions_pi1\[highlightWord\]=detektiv&cHash=45440891d0](http://www.ip-rs.si/varstvo-osebnih-podatkov/iskalnik-po-odlocbah-in-mnenjih/odlocbe-in-mnenja-varstvo-osebnih-podatkov/?tx_jzvopdecisions_pi1[showUid]=1338&tx_jzvopdecisions_pi1[highlightWord]=detektiv&cHash=45440891d0) (13.7.2010).
- Mnenje informacijske pooblaščenke št. 0712-233/2009/2, z dne 27.5.2009. [http://www.ip-rs.si/varstvo-osebnih-podatkov/iskalnik-po-odlocbah-in-mnenjih/odlocbe-in-mnenja-varstvo-osebnih-podatkov/?tx_jzvopdecisions_pi1\[showUid\]=1697&tx_jzvopdecisions_pi1\[highlightWord\]=detektiv&cHash=f9f69c3aec](http://www.ip-rs.si/varstvo-osebnih-podatkov/iskalnik-po-odlocbah-in-mnenjih/odlocbe-in-mnenja-varstvo-osebnih-podatkov/?tx_jzvopdecisions_pi1[showUid]=1697&tx_jzvopdecisions_pi1[highlightWord]=detektiv&cHash=f9f69c3aec) (13.7.2010).
- Mnenje MNZ, 2005. http://www.detektivska-zbornica-rs.si/slo/detektiv_2006.pdf (15.7.2010).
- Načelno mnenje Komisije za preprečevanje korupcije št. 119, z dne 30.1.2008. <http://www.kpk-rs.si/index.php?id=36&show=282&podrocje=&leto=&mesec=&cHash=d325580e52> (8.7.2010)
- Poročilo o delu Inšpektorata za notranje zadeve. 2008. http://www.inz.gov.si/fileadmin/inz.gov.si/pageuploads/dokumenti/pdf/Porocilo_IRSN_Z_2008.pdf (14.7.2010).
- Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ). 2000. Spletna izdaja. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovška SRC SAZU. <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (1.7.2010).
- Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, št. VSL II Cp 1269/2004, z dne 13.4.2005. http://www.sodisce.si/znanje/sodna_praksa/visja_sodisca/26255/ (16.7.2010)
- Stališče zbornice o nezakonitem delovanju detektivov, 2008. http://www.detektivska-zbornica-rs.si/slo/detektiv_2008.pdf (16.7.2010).